

Nota

Hoegaarden, Tiensestraat 82

Deel 1: Verslag van Resultaten

Titel

Nota Hoegaarden, Tiensestraat 82. Deel 1: Verslag van Resultaten

Auteur

Toon De Herdt

Met bijdrages van Sander Op de Beeck, Olivier Van Remoorter en Camille Krug

Erkende archeoloog

BAAC Vlaanderen bvba
OE/ERK/Archeoloog/2015/00020

BAAC-Projectnummer

2021-0469

Plaats en datum

Gent, 16 juni 2021

Reeks en nummer

BAAC Vlaanderen Rapport 1871
ISSN 2033-6896

Wettelijk depot

KBR

Inhoud

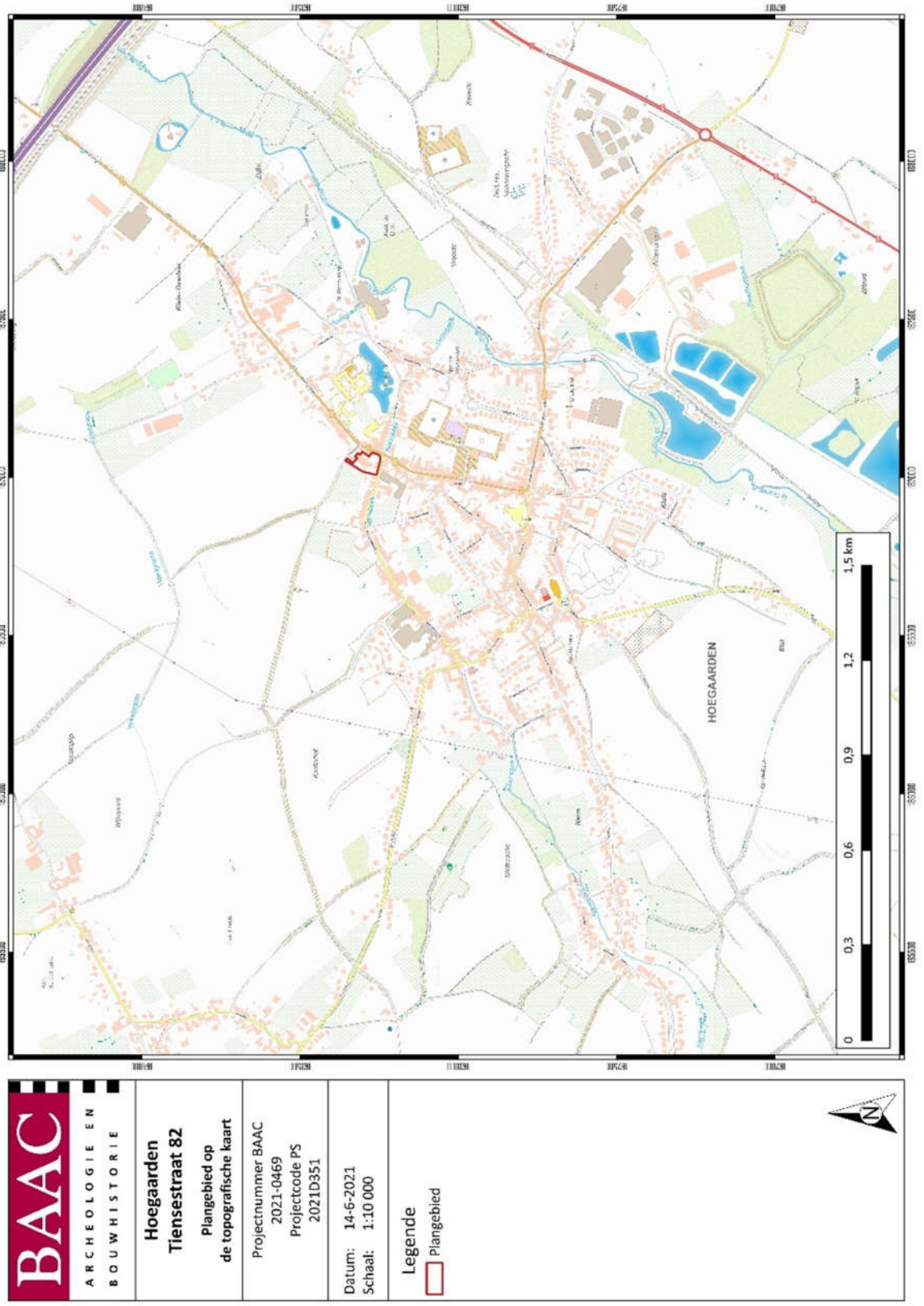
1	Beschrijvend gedeelte.....	1
1.1	Administratieve gegevens	1
1.2	Aanleiding	3
1.3	Onderzoekstraject.....	7
1.4	Afwijkingen onderzoekstraject t.o.v. de archeologienota	7
2	Landschappelijk bodemonderzoek	8
2.1	Werkwijze en strategie	8
2.1.1	Onderzoeksdoelstellingen.....	8
2.1.2	Onderzoeksvragen	8
2.1.3	Methoden en technieken.....	8
2.1.4	Organisatie van het vooronderzoek	11
2.1.5	Afwijkingen t.a.v. de CGP	12
2.2	Assessment	13
2.2.1	Landschappelijke en aardkundige situering	13
2.2.2	Bodem en paleolandschap: resultaten en interpretatie landschappelijk bodemonderzoek.....	13
2.3	Synthese onderzoeksresultaten.....	20
2.3.1	Confrontatie met resultaten eerder vooronderzoek.....	20
2.3.2	Waardering bodemarchief	20
2.3.3	Syntheseplan	20
2.3.4	Onderzoeksvragen: antwoorden	22
2.4	Besluit	23
2.4.1	Potentieel op kennisvermeerdering	23
2.4.2	Afweging noodzaak verder vooronderzoek.....	23
2.4.3	Keuze onderzoeksmethode.....	23
2.4.4	Afbakening onderzoeksterrein	23
1	Proefsleuvenonderzoek	24
1.1	Werkwijze en strategie	24
1.1.1	Onderzoeksdoelstellingen.....	24
1.1.2	Onderzoeksvragen	24
1.1.3	Methoden en technieken.....	26
1.1.4	Organisatie van het vooronderzoek	27
1.1.5	Afwijkingen.....	28
1.1.6	Inbreng specialisten en externe wetenschappelijke begeleiding.....	29
1.2	Assessment	30
1.2.1	Landschappelijke en aardkundige situering	30
1.2.2	Interpretatie profielen	30
1.2.3	Sporen en structuren.....	37
1.2.4	Vondsten.....	45

1.2.5	Stalen	50
1.2.6	Bewaring en deponering	50
1.3	Synthese onderzoeksresultaten.....	51
1.3.1	Datering en interpretatie onderzoeksterrein	51
1.3.2	Confrontatie met resultaten eerder vooronderzoek.....	51
1.3.3	Verwachting archeologisch erfgoed	51
1.3.4	Syntheseplan	52
1.3.5	Onderzoeksvragen: antwoorden	53
1.4	Besluit	57
1.4.1	Potentieel op kennisvermeerdering	57
1.4.2	Afweging noodzaak verder vooronderzoek.....	57
2	Samenvatting	58
3	Lijsten.....	59
3.1	Figurenlijst	59
3.2	Plannenlijst	59
3.3	Tabellenlijst	59
4	Bibliografie	61
5	Bijlagen	62
	Bijlage 1: Boorlijsten LBO.....	62
	Bijlage 2: Visualisatie boorprofielen LBO	62
	Bijlage 3: Fotolijst	62
	Bijlage 4: Sporenlijst PS	62
	Bijlage 5: Vondstenlijst PS.....	62
	Bijlage 6: Beschrijving referentieprofielen	62
	Bijlage 7: ASK.....	62

1 Beschrijvend gedeelte

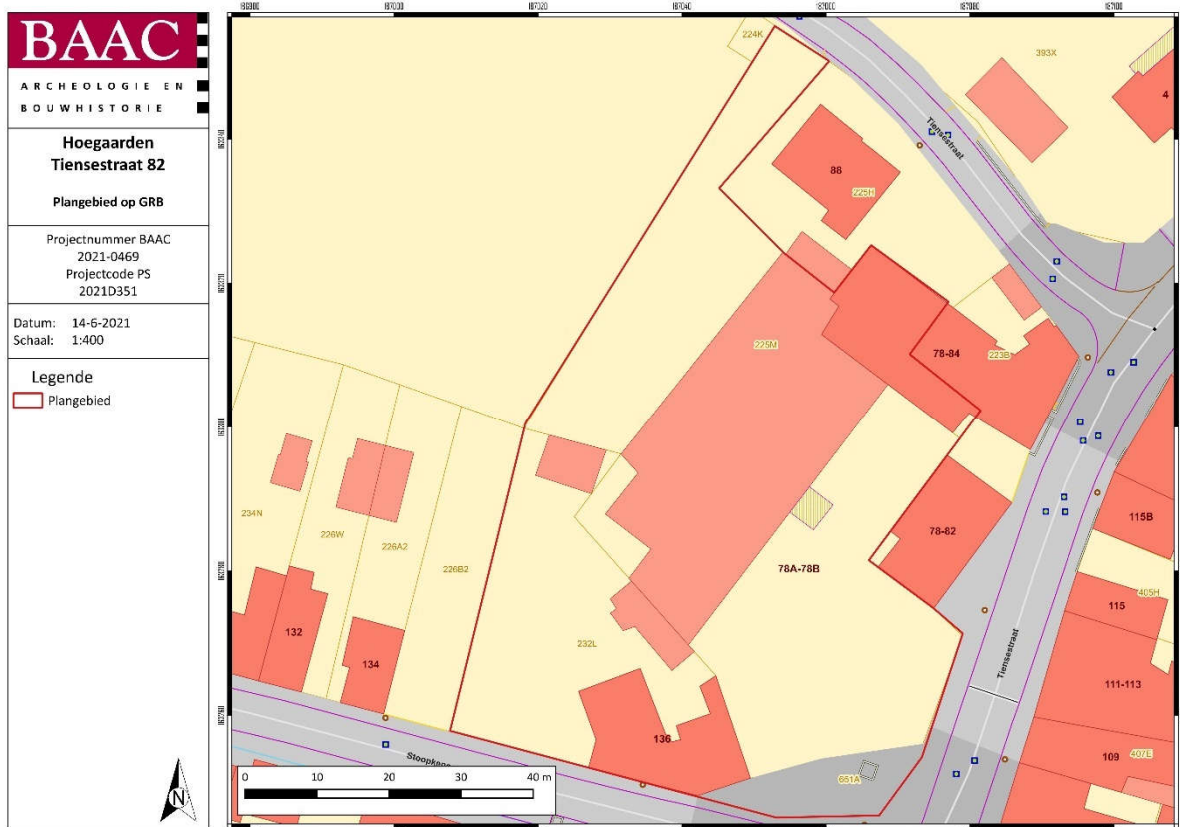
1.1 Administratieve gegevens

Naam site	Hoegaarden, Tiensestraat 82		
Ligging	Tiensestraat 82, Hoegaarden, Vlaams-Brabant		
Kadaster	Hoegaarden, Afdeling 1, Sectie B, percelen 225M, 225N, 232L, 651A		
Coördinaten	Noordwest:	x: 187052,8	y: 163355,8
	Noordoost:	x: 187079,9	y: 163302,9
	Zuidwest:	x: 187069,6	y: 163247,6
	Zuidoost:	x: 187008,2	y: 163258,0
Projectnummer BAAC Vlaanderen	2021-0469		
ID in akte genomen AN	ID 17865		
Landschappelijk bodemonderzoek	Projectcode	2021C342	
	Veldwerkleider	Sander Op de Beeck (Bodemkundige)	
	Erkende archeoloog	BAAC Vlaanderen bvba OE/ERK/Archeoloog/2015/00020	
	Betrokken actoren	Toon De Herdt (archeoloog)	
Proefsleuvenonderzoek	Betrokken derden	/	
	Projectcode	2021D351	
	Veldwerkleider	Michiel Steenhoudt (archeoloog)	
	Erkende archeoloog	BAAC Vlaanderen bvba OE/ERK/Archeoloog/2015/00020	
	Betrokken actoren	Toon De Herdt (archeoloog) Muhammad Menem (archeoloog)	
	Betrokken derden	/	

Plan 1: Plangebied op topografische kaart¹ (digitaal; 1:10.000; 14.06.2021)

¹ AGIV 2021d

Plan 2: Plangebied op kadasterkaart (GRB)² (digitaal; 1:250; 14.06.2021)

1.2 Aanleiding

De voorliggende nota omvat de uitgestelde uitvoer van de maatregelen opgelegd na eerder archeologisch vooronderzoek. Dit werd gerapporteerd in de archeologienota "Archeologienota Tiensestraat 82, Hoegaarden" (ID 17865)³. Het reeds uitgevoerde vooronderzoek omvatte enkel een bureauonderzoek. Dit bureauonderzoek werd in maart 2021 uitgevoerd door het Vlaams Erfgoed Centrum. De synthese van het bureauonderzoek luidde als volgt:

"Het plangebied is gelegen in het drainage gebied van de rivieren die behoren tot de Scheldebekken, waarvan de Demer de belangrijkste voor het gebied is. Op lokaal niveau ligt het plangebied in de vallei van de Schoorbroekbeek en de Grote Gete. Op geomorfologisch vlak bevindt het plangebied zich op het Plateau van Haspengouw en op de grens van de heuvelachtige vochtige Haspengouw en het Zuid-Brabants plateau. Deze zijn ontstaan door de uitschuring van de Tertiaire afzettingen in het Quartair. In het Quartair spelen fluviale activiteiten een grote rol.

Het plangebied ligt op de flank van een (zand)leemplateau, en op de grens van de vallei van de Grote Gete en de Schoorbroekbeek. Het plangebied vertoont om deze reden een voorspelbaar hoogteverloop en daalt het af richting deze vallei. Het noordwestelijke deel van het plangebied, met het hoogste punt in de meest noordelijke hoek op 54 meter TAW, ligt drie meter hoger dan het zuidelijke deel, met het laagste punt in de zuidelijke hoek op 51 meter TAW.

Het plangebied zelf ligt op de bodemkaart voor het overgrote deel in een niet gekarteerde zone. Gegevens over de verwachte bodemopbouw worden daarom uit de onmiddellijke omgeving betrokken.

² AGIV 2021cAGIV 2021aAGIV 2021aAGIV 2021aAGIV 2021aAGIV 2021a

³ VAN BOSCH & DE ROECK 2021

Op ongeveer 100 meter van het plangebied is een A1 bodem aanwezig. Het is een droge leembodem met een textuur B horizont en een dunne A horizont. Wanneer er in de ondergrond bodems met textuur B-horizont aanwezig zijn, is er sprake van een relatief oude en een goed ontwikkelde bodem. In deze bodems is de kans de verwachting op steentijdvondsten hoger. Het plangebied is gelegen aan de voet van een helling waardoor er mogelijk een colluvium pakket aanwezig is. Tijdens de opgraving op nog geen 100 meter van het plangebied is vastgesteld dat op die locatie het pakket dieper gelegen was dan de 30 centimeter teelaarde, waardoor er nog 20 centimeter dieper werd gegraven voor de sporen aan het licht kwamen.⁴

In de omgeving kan, op basis van de CAI-meldingen, worden vastgesteld, dat het gebied een gunstige landschappelijke positie heeft voor archeologische resten daterend vanaf de steentijd. Deze gunstige landschapspositie wordt gecreëerd door de nabijheid van de rivieren en de hoger gelegen plaatsen in de omgeving. Voor resten uit het Paleolithicum – Mesolithicum is het plangebied landschappelijk goed gelegen op een gradiëntzone. Op ongeveer een kilometer van het plangebied zijn in een gelijkaardige, maar hoger gelegen landschappelijke, positie tijdens veldprospectie enkele lithische afslagen gevonden (CAI 150938). Dit geldt ook voor resten uit het Neolithicum en de IJzertijd. Op nog geen 100 meter van het plangebied is een Midden IJzertijd site gevonden, het is niet uitgesloten dat deze site doorloopt in het plangebied. Onder andere werd een 3,6 m diepte waterput voorzien van houten constructie aangetroffen. Eveneens vermeldenswaard is een kegelvormige silo die een totaal aan 61 handgevormde aardewerk scherven bevatte. Uit het onderzoek bleek ook dat de intactheid van de bodem slecht was, waardoor ondiepe sporen slechter bewaard waren. Tevens is ook vastgesteld dat op die locatie het colluvium pakket dieper gelegen was dan de 30cm teelaarde, waardoor er nog 20cm dieper werd gegraven voor de sporen aan het licht kwamen.⁵ Vanaf de Romeinse Tijd zijn er meer sporen in de omgeving aanwezig en zijn er sporen van bewoning geregistreerd. Tijdens de Middeleeuwen heeft in 1013 een belangrijke historische gebeurtenis plaatsgevonden op ongeveer 500 meter van het plangebied, namelijk de slag van Hoegaarden. De impact die dit heeft gehad op het plangebied is waarschijnlijk vrij beperkt. Vlakbij het plangebied op ongeveer 100 meter afstand, ligt het Mariadal domein met een klooster. De kerk (op 300 meter) hiervan zou zijn opgericht op een castrale motte, die werd verwoest in 1013.

Om een beeld te krijgen van de ontwikkeling van het plangebied in de Nieuwe Tijd is er gekeken naar historische kaarten vanaf de 18de eeuw. Hieruit blijkt dat vanaf de 18de eeuw, het plangebied bebouwd was. Het is mogelijk dat een deel van de huidige gebouwen bouwfases hebben die terug gaan tot in de 18de eeuw. Op de luchtfoto's van 1971 tot 2017 is te zien dat enkele gebouwen op de locatie van de huidige inrit gesloopt zijn. Het is tevens op de luchtfoto uit de periode 1979-1990 dat het huidige handelspand zichtbaar wordt. Op de historische kaarten is te zien dat de locatie van de afspanning vanaf de kartering ten behoeve van de Villaret kaart (1745-1748) bebouwd was. Uit deze kaart kan afgeleid worden dat de momenteel nog aanwezige structuur aan de oostelijke straatzijde fases heeft die zeker terug gaan tot in de periode voor 1748. Het zelfde geldt voor de structuren aan het kruispunt, waar de huidige inrit is gelegen. De achterste vleugel van de afspanning is voor het eerst zichtbaar op de Ferraris kaart (1771-1778)."⁶

Impactanalyse

De toekomstige werken zouden slechts een beperkte impact hebben op de ondergrond binnen het plangebied. Binnen het plangebied plant de opdrachtgever de bouw van een winkel, parkeergelegenheid en een ruime groenzone. Een overzicht van de diepte van de geplande ingrepen

⁴ SMEETS et al. 2012

⁵ SMEETS et al. 2012

⁶ VAN BOSCH & DE ROECK 2021

is terug te vinden in Tabel 1 en de inplanting van de verschillende ingrepen binnen het plangebied op Plan 3. Onderstaande gegevens werden overgenomen uit de archeologienota.⁷

“De winkel zelf zal worden gefundeerd op een bodemplaat van 16 cm dik. Echter, rondom het gebouw wordt voorzien in een betonplint die tot -1,0 m onder het maaiveld zal worden gestoken. Daarnaast komen in de directe omgeving van het gebouw een septische put en een regenwaterput, die een verstoring van respectievelijk -2,08 m en -2,80 m onder het maaiveld met zich mee zullen brengen. Ook de bouw van een elektriciteitscabine aan de straatkant in het zuiden zal de ondergrond diep verstoren, tot -0,82 m onder het maaiveld. Daarnaast wordt voorzien in de aanleg van een ruime parking, met onder andere waterdoorlaatbare kasseien, waarvan de impact op maximaal -0,5 m onder het maaiveld wordt voorzien. Rondom wordt een groenzone voorzien, waarvan de verstoring tot maximaal -0,3 m onder het maaiveld zal reiken en verschillende sleuven voor riolering en de afvoer van regenwater, die de ondergrond slechts zeer lokaal en beperkt zullen verstoren.”

Tabel 1: Dieptes geplande verstoring

<i>Ingrep</i>	<i>Diepte vanaf het maaiveld</i>
<i>Winkel</i>	<i>-0,16 m</i>
<i>Elektriciteitscabine</i>	<i>-0,82 m</i>
<i>Parking</i>	<i>-0,5 m</i>
<i>Septische put</i>	<i>-2,08 m</i>
<i>Regenwaterput</i>	<i>-2,80 m</i>
<i>Betonplint</i>	<i>-1,0 m</i>

⁷ VAN BOSCH & DE ROECK 2021

Plan 3: Inplanting toekomstige ingrepen (digitaal; 1:1; 15.06.2021)

1.3 Onderzoekstraject

De archeologienota "*Archeologienota Tiensestraat 82, Hoegaarden*" (ID 17865)⁸ was reeds de derde die voor dezelfde omgevingsvergunning werd opgemaakt. Eerder werd in juli 2019 een archeologienota opgemaakt en in akte genomen (ID 11706), maar vanwege een wijziging in de plannen en een uitbreiding van het plangebied met perceel 232L moest de archeologienota worden aangepast. In februari 2021 werd deze aanpassing opgeleverd en in akte genomen (ID 17496), maar omdat bleek dat een deel van de percelen nog niet toegankelijk was (het betrof opnieuw perceel 232L), werd er een fasering van het vooronderzoek geïntroduceerd, wat resulteerde in de derde versie met ID 17865, waarvan de conclusies hier werden gebruikt. De drie archeologienota's hebben telkens dezelfde titel en dezelfde auteurs.

Het verder vooronderzoek opgelegd in het Programma van Maatregelen bij archeologienota ID 17865 omvatte een landschappelijk bodemonderzoek, eventueel archeologische boringen en proefputten in functie van steentijd artefactensites en een proefsleuvenonderzoek. Dit onderzoek werd uitgevoerd door BAAC Vlaanderen bvba, onder leiding van erkend archeoloog Michiel Steenhoudt.

1.4 Afwijkingen onderzoekstraject t.o.v. de archeologienota

Hoewel in de archeologienota met ID 17865 werd voorzien in de fasering van het vooronderzoek, vanwege het feit dat een van de percelen nog niet toegankelijk waren bij aanvang van het archeologisch vooronderzoek, bleek deze fasering niet noodzakelijk aangezien alle percelen toch toegankelijk waren bij de start van het landschappelijke bodemonderzoek. Zo kon elke stap van het onderzoek volledig worden afgerond vooraleer er naar de volgende werd overgegaan.

⁸ VAN BOSCH & DE ROECK 2021

2 Landschappelijk bodemonderzoek

2.1 Werkwijze en strategie

2.1.1 Onderzoeksdoelstellingen

De concrete doelstellingen van het verder vooronderzoek hebben betrekking op een analyse van de opbouw en genese van het huidige bodemarchief ter hoogte van het onderzoeksterrein. Verder moet worden nagegaan of de kenmerken van het bodemarchief gevolgen hebben voor het archeologisch potentieel van het onderzoeksterrein.

Deze onderzoeksopdracht kadert binnen de doelstelling van het vooronderzoek – het vaststellen van de aanwezigheid van een archeologische site en de karakteristieken en bewaringstoestand van deze site, alsook een analyse van de relatie met het landschap, de waarde en de impact van de geplande werken – die tijdens het voorgaand onderzoek niet werd gehaald.

2.1.2 Onderzoeksvragen

Bij het landschappelijk bodemonderzoek moeten volgens het PvM van de archeologienota (ID 17865) minstens volgende onderzoeksvragen beantwoord worden:

- *Wat is de geo(morfo)logische en bodemkundige opbouw van de ondergrond in het plangebied?*
- *In hoeverre is deze opbouw nog intact?*
- *Welke informatie leveren de Quartaire afzettingen over de genese van het landschap binnen het plangebied?*
- *Bevinden zich afgedekte paleosols in het plangebied?*
- *Zo ja, op welke diepte ten opzichte van het maaiveld en de TAW?*
- *Kunnen deze (macroscopisch) worden gecorreleerd aan bekende paleosols?*
- *Hebben deze paleosols archeologische potentie?*
- *Bevinden zich archeologisch relevante afzettingen in het plangebied?*
- *Zo ja, op welke diepte ten opzichte van het maaiveld en de TAW?*
- *Alhoewel niet het doel van een verkennend booronderzoek, zijn er desondanks toch archeologische indicatoren aangetroffen?*

2.1.3 Methoden en technieken

Algemene bepalingen

Voor de *algemene bepalingen* wordt verwezen naar de desbetreffende hoofdstukken in de Code Goede Praktijk.⁹

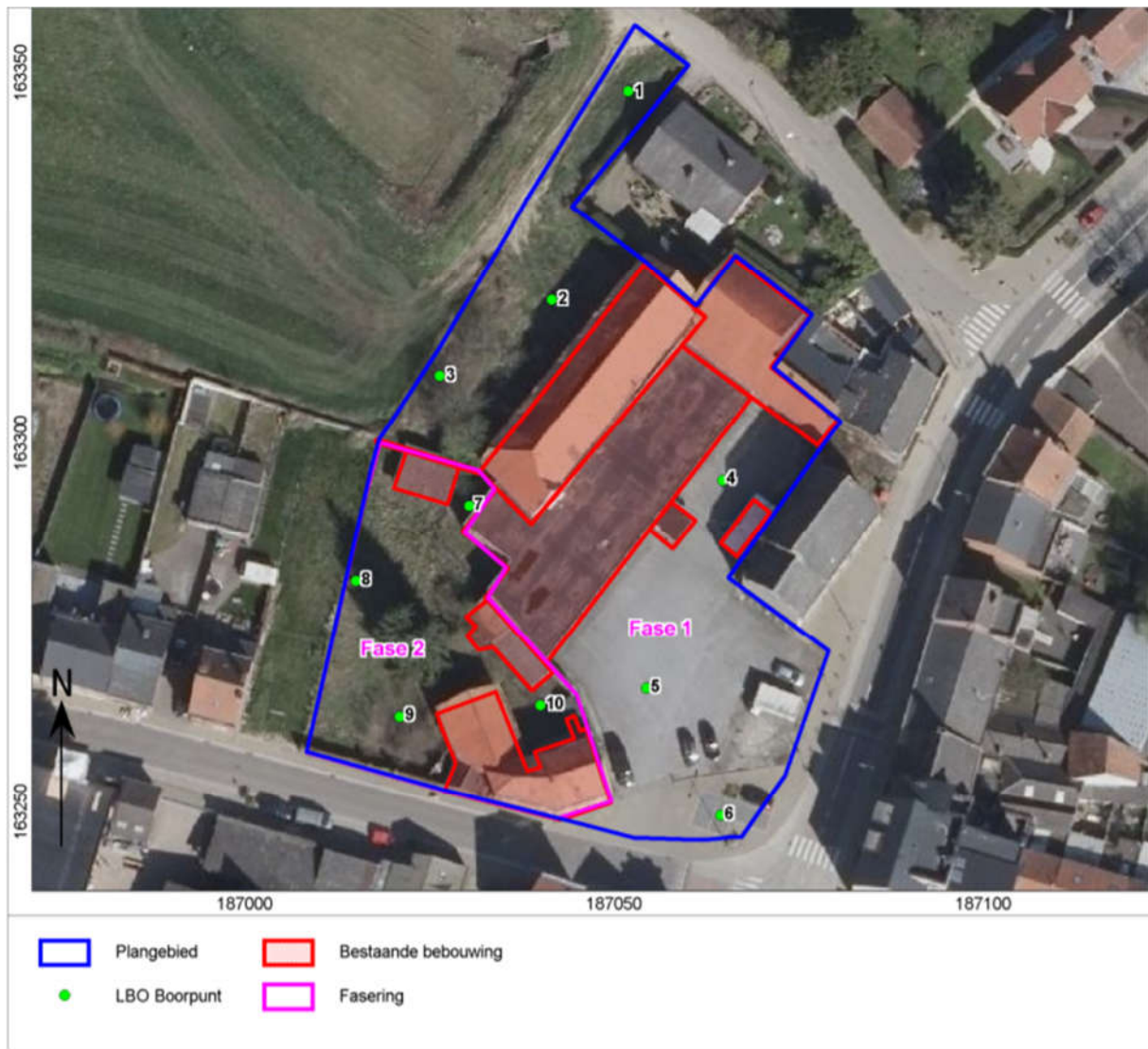
⁹ AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2021.

Specifieke methodologie

De specifieke methodologie werd gerapporteerd in het Programma van Maatregelen van de archeologienota “Archeologienota Tiensestraat 82, Hoegaarden” (ID 17865)¹⁰. Deze omvatte volgende elementen:

- *Het volledige plangebied van de archeologienota werd meegenomen in de advieszone, goed voor 4475 m².*
- *Een Edelmanboor zou ongeschikt zijn om leesbare boorresultaten te bekomen in een leembodem. Er werd daarom voorzien in mechanische boringen met gesloten liners.*
- *Binnen het plangebied dienen minimaal zeven boringen te worden gezet. De verharding dient te worden verwijderd voorafgaande aan de boringen.*
- *Volgens een grid van 30 m op 30 m werden tien boringen voorzien binnen de advieszone, onderbroken door de op dat ogenblik nog bestaande bebouwing binnen het terrein (Figuur 1).*
- *Daarnaast werd er voorzien in een fasering van het vooronderzoek, omdat werd verwacht dat een deel van het plangebied nog niet betreden kon worden. Zo zou het onderzoek op de percelen 225M, 225N en 651A worden uitgevoerd in de eerste fase en het onderzoek op perceel 232L in een tweede fase.*

¹⁰ VAN BOSCH & DE ROECK 2021

Figuur 1: Inplantingsplan voorgeschreven landschappelijke boringen¹¹

Afwijkingen t.a.v. de specifieke methodologie

Omdat er door de aanwezigheid van bomen en struikgewas werd verwacht dat het terrein niet begaanbaar was voor het toestel waarmee de mechanische boringen uitgevoerd dienden te worden, werd ervoor geopteerd om het landschappelijke bodemonderzoek uit te voeren met handmatige boringen met een Edelmanboor. Aangezien deze eerste poging voldoende duidelijke resultaten opleverde werden geen mechanische boringen uitgevoerd.

De voorziene fasering van het onderzoek bleek niet noodzakelijk, aangezien alle percelen toegankelijk waren bij de start van het landschappelijke bodemonderzoek. Echter, door de aanwezigheid van asfaltverharding in het oosten van het plangebied, konden enkele boringen daar niet handmatig worden uitgevoerd en werden die pas later gezet, na het verwijderen van de verharding.

Hoewel er werd voorzien om tien boringen uit te voeren, in een nauw grid van 30 m op 30 m, bleek het voldoende om zeven boringen uit te voeren, het minimaal aantal voorziene boringen, om een

¹¹ VAN BOSCH & DE ROECK 2021

inschatting te kunnen maken van het steentijdpotentieel en de intactheid van de bodem binnen het plangebied.

2.1.4 Organisatie van het vooronderzoek

Op 7/04/2021 werden door aardkundige Sander Op de Beeck vier boringen geplaatst binnen het plangebied. De bedoeling van de boringen bestond in het controleren van de intactheid van het bodemprofiel, de diepte van het archeologisch vlak en het reconstrueren van de bodem- en landschapsgenese binnen het plangebied.

Op 19/05/2021 werden na het verwijderen van de verharding de overige drie boringen geplaatst.

Figuur 2: Foto's van het terrein tijdens het onderzoek

Figuur 3: Foto's van het terrein tijdens het onderzoek

2.1.5 Afwijkingen t.a.v. de CGP

Het onderzoek werd uitgevoerd volledig conform de Code van Goede Praktijk.

2.2 Assessment

2.2.1 Landschappelijke en aardkundige situering

Voor een gedetailleerde uiteenzetting aangaande de landschappelijke en aardkundige situering van het plangebied, zie hoofdstuk “1.2.1 Beschrijving van de aardwetenschappelijke waarden” in de archeologienota “*Archeologienota Tiensestraat 82, Hoegaarden*” (ID 17865)¹².

Het plangebied in Hoegaarden bevindt zich op het heuvelachtige leemplateau van Haspengouw, in de vallei van de Schoorbroekbeek, die net ten zuiden van het plangebied stroomt en een halve kilometer verder uitmondt in de Grote Gete.

Gezien het feit dat het plangebied zich in de vallei van de Schoorbroekbeek bevindt, onderaan de helling, kan de aanwezigheid van colluvium worden verwacht, al spreken de verschillende bodemkaarten dit tegen. Daarnaast blijkt uit het DHM dat het plangebied mogelijk deels werd afgegraven om een vlakkere ondergrond te creëren.

De Tertiaire ondergrond bestaat er uit de Formatie van Hannut, bovenaan gekenmerkt door de zanden van Hoegaarden. Deze zanden hebben een geelgroene kleur, zijn licht glauconiethoudend en zijn te herkennen aan getijdenkleilaagjes bovenaan.

Het quartaire substraat bestaat er uit Haspengouw leem, afgedekt door Brabant leem. Het Haspengouw leem is gevormd tijdens het Hesbayaan, een koude en vochtige periode met veel neerslag. Als gevolg van deze grote hoeveelheid neerslag werd de afgezette leem herwerkt door smeltwater, wat resulteerde in niveo-eolische leem. Het Brabant leem is gevormd tijdens het Brabantiaan, die werd gekenmerkt door minder neerslag, waardoor de leem beter bleef liggen.

Op de bodemkaart staat het plangebied gekarteerd als OB, bebouwde gronden. Rondom komen verschillende types van een droge leembodem voor. Het betreft droge leembodems zonder profielontwikkeling bestaande uit materiaal dat van hogerop op de plateaus is gemigreerd (Abp) en leembodems met een textuur B-horizont (Aba1). Enkel ten noordwesten van het plangebied komt het bodemtype U-L voor, een niet gedifferentieerde grond van zware klei en zandleem.

2.2.2 Bodem en paleolandschap: resultaten en interpretatie landschappelijk bodemonderzoek

Boring 1

Diepte	horizont	kleur	textuur	Opmerkingen
0-30	Au	LBRZW	Puin	verstoord

¹² VAN BOSCH & DE ROECK 2021

Boring 2

Diepte	horizont	kleur	textuur	Opmerkingen
0-10	Au	ZW	Puin	verstoord

Boring 3

Diepte	horizont	kleur	textuur	Opmerkingen
0-90	Ap	DBR	Leem	Stukjes baksteen
90-200	Au	DBLGR	Fijn tot lemig zand	Verstoord, verharding op 150 cm

Boring 4

Diepte	horizont	kleur	textuur	Opmerkingen
0-30	Ap	DBR	Leem	Stukjes baksteen
30-90	Au	ZWGR	Puin	Verstoord
90-120	Cg	LBRGR	Leem	Kalkhoudend

Boring 5

Diepte	horizont	kleur	textuur	Opmerkingen
0-30	Au	ORGR	Puin	verstoord

Boring 6

Diepte	horizont	kleur	textuur	Opmerkingen
0-30	Au	ORGR	Puin	verstoord

Boring 7

Diepte	horizont	kleur	textuur	Opmerkingen
0-40	Au	GEGR	Puin	verstoord

Bij alle boringen was een verstoring aanwezig. Boringen 1 en 2 konden hierdoor niet voltooid worden. Bij boring 3 werd de verstoring waargenomen tot 2m, de einddiepte van de boring. Hierbij kwam op 150 cm een verharding voor. Onder deze verharding werd grondwater aangetroffen.

Bij boring 4 werd op een diepte van 90 cm de moederbodem bereikt, deze bestond uit een kalkhoudende leem met oxidatievlekken.

Boringen 5,6 en 7 bevonden zich onder verharding en konden niet uitgevoerd worden samen met de eerste boringen. Op 19 mei 2021 was deze verharding verwijderd. Er kon echter slechts tot respectievelijk 30, 30 en 40 cm diep geboord worden wegens een steenpuin/stabilisé laag. Elders op het terrein kon waargenomen worden dat deze puinlaag ten minste 150 cm diep.

Figuur 4: Foto's van boringen 1 (boven) en 2 (onder)

Figuur 5: Foto's van boringen 3 (boven) en 4 (onder)

Figuur 6: Foto's van boringen 5 (boven) en 6 (onder)

Figuur 7: Foto van boring 7

2.3 Synthese onderzoeksresultaten

2.3.1 Confrontatie met resultaten eerder vooronderzoek

Op de bodemkaart wordt de bodem in het projectgebied weergegeven als een OB-bodem, bebouwd terrein.

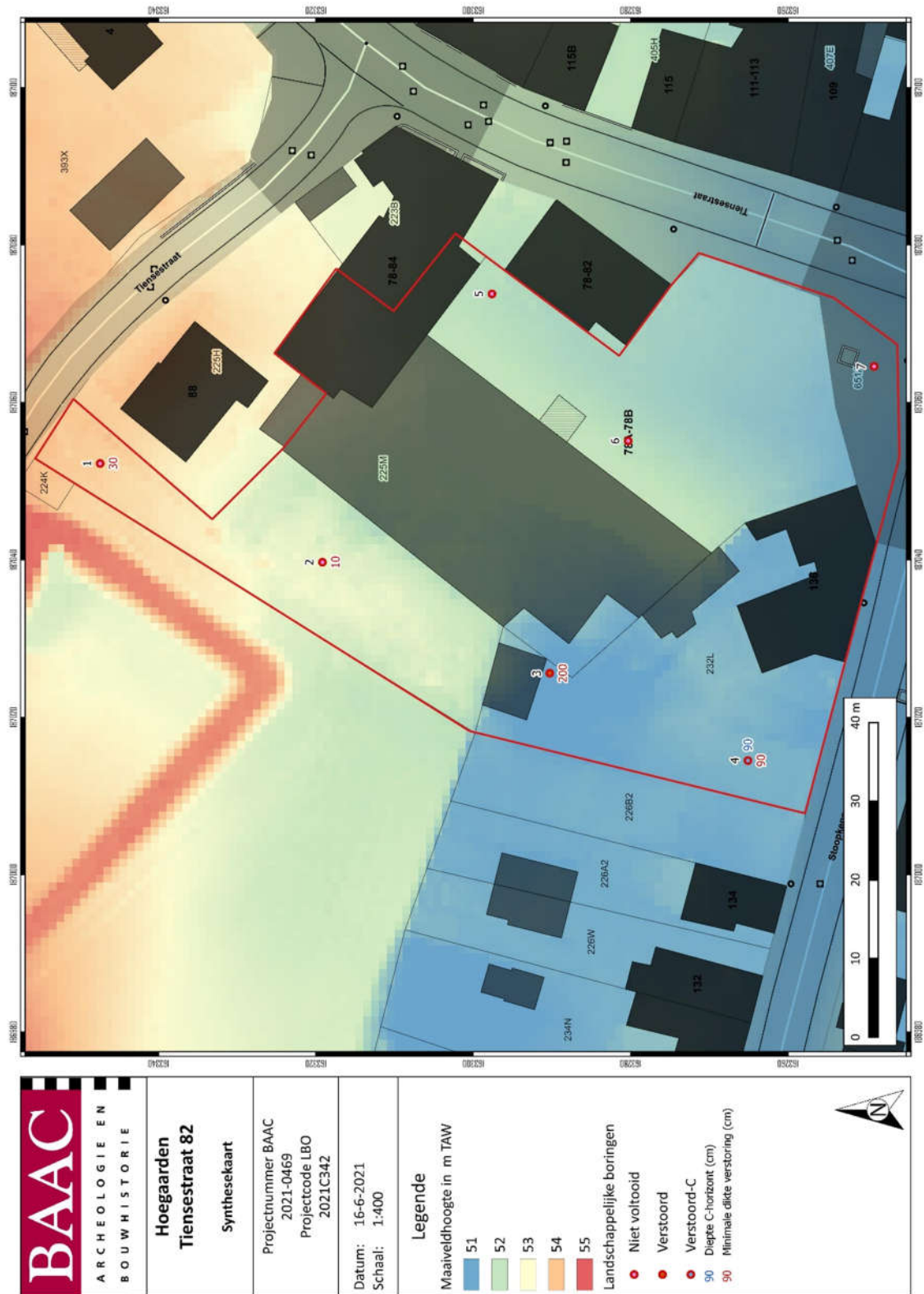
Dit komt overeen met de waarnemingen van dit booronderzoek. Bij alle boringen werd verstoring waargenomen. Slechts bij één boring werd de moederbodem bereikt. Deze bestond uit leem, wat overeenkomt met de gekarteerde bodems uit de omgeving.

2.3.2 Waardering bodemarchief

Door de aanwezige verstoringen is het potentieel voor steentijd onbestaande. Voor recentere archeologie zijn sporen eventueel mogelijk in de C-horizont bij boring 4. Deze bevindt zich echter dieper dan de geplande ingrepen. Bij boringen 5, 6 en 7 is de bodem vermoedelijk verstoord voor minstens 150 cm.

2.3.3 Synthesepan

Hieronder op de syntheseskaart zijn de uitgevoerde boringen weergegeven op het digitaal hoogtemodel (DHM). Naast de boringen zijn ook de minimale dikte van de verstoringen en de diepte van de eventuele moederbodem weergegeven.

Plan 4: Synthesepan: Aardkundige variaties van de landschappelijke boringen geprojecteerd op het DHM¹³ (digitaal; 1:600 25.05.2021)

¹³ AGIV 2021b

2.3.4 Onderzoeksvragen: antwoorden

- Wat is de geo(morfo)logische en bodemkundige opbouw van de ondergrond in het plangebied?

De bodemopbouw in het gebied is verstoord, slechts bij één boring werd de moederbodem bereikt, deze bevond zich op een diepte van 90 cm -MV. Er kan dus niets gezegd worden over de natuurlijke bodemopbouw die ooit in het gebied aanwezig was.

- In hoeverre is deze opbouw nog intact?

De bodem is tot in de moederbodem verstoord.

- Welke informatie leveren de Quartaire afzettingen over de genese van het landschap binnen het plangebied?

De aangetroffen moederbodem bestond uit leem, dit zijn eolische afzettingen uit het quartair.

- Bevinden zich afgedekte paleosols in het plangebied?

Er werden geen afgedekte paleosols waargenomen in het plangebied.

- Bevinden zich archeologisch relevante afzettingen in het plangebied?

Er is een kleine kans dat er nog archeologische sporen aanwezig zijn in de natuurlijke top van de C-horizont. De kans is echter wel groot dat deze C-horizont is afgetopt.

- Zo ja, op welke diepte ten opzichte van het maaiveld en de TAW?

Deze zouden zich bevinden op 90 cm diepte of + 50.34 m TAW

- Alhoewel niet het doel van een verkennend booronderzoek, zijn er desondanks toch archeologische indicatoren aangetroffen?

Er werden geen archeologische indicatoren aangetroffen.

2.4 Besluit

2.4.1 Potentieel op kennisvermeerdering

Op basis van de gezette boringen lijkt er weinig potentieel op kennisvermeerdering in het plangebied voor wat betreft steentijdartefactensites, gezien de grote vastgestelde verstoring binnen het plangebied. Op de locatie van boring 4, waar de moederbodem op 90 cm werd aangetroffen, is enkel een groenzone gepland. Bij deze groenzone wordt een verstoring van maximum 30 cm verondersteld, waardoor de ingreep er met zekerheid niet tot in de natuurlijke bodem zal reiken.

2.4.2 Afweging noodzaak verder vooronderzoek

Voorlopig is er onvoldoende informatie over de aan- of afwezigheid van een archeologische sporensite. Het kennispotentieel kon onvoldoende bepaald worden. Verder vooronderzoek is dan ook aangewezen.

2.4.3 Keuze onderzoeksmethode

Tabel 2: Overzicht van de keuze onderzoeksmethode

METHODE	MOGELIJK	NUTTIG	SCHADELIJK	NOODZAKELIJK	MOTIVATIE
VERKENNEND/ WAARDEREND BOORONDERZOEK	JA	NEE	NEE	NEE	HET LBO HEEFT AANGETOOND DAT DE BODEM IS NIET VOLDOENDE BEWAARD IS OM STEENTIJDONDERZOEK TE ADVISEREN
PROEFPUTTEN-ONDERZOEK STEENTIJD	JA	NEE	JA	NEE	HET LBO HEEFT AANGETOOND DAT DE BODEM IS NIET VOLDOENDE BEWAARD IS OM STEENTIJDONDERZOEK TE ADVISEREN
PROEFSLEUVEN/ PROEFPUTTEN ONDERZOEK	JA	JA	JA	JA	HET IS NIET UITGESLOTEN DAT ER ZICH ONDER DE VASTGESTELDE VERSTORINGEN NOG ARCHEOLOGISCH RELEVANTE SPOREN BEVINDEN

Hoewel er geen redenen zijn om het steentijdpotentieel van het terrein verder te onderzoeken, kunnen archeologische waarden uit latere perioden wel aanwezig zijn. Om die inschatting te kunnen maken is er alsnog verder vooronderzoek nodig. Een proefsleuvenonderzoek kan hierin meer duidelijkheid scheppen.

2.4.4 Afbakening onderzoeksterrein

Op basis van de resultaten van het landschappelijke bodemonderzoek werd beslist om de hele plangebied verder te onderwerpen aan een proefsleuvenonderzoek. Aangezien niet kon worden uitgesloten dat er onder de geattesteerde verstoringen nog relevante niveaus bewaard zouden zijn gebleven.

1 Proefsleuvenonderzoek

1.1 Werkwijze en strategie

1.1.1 Onderzoeksdoelstellingen

Proefsleuvenonderzoek is erg geschikt voor het opsporen van archeologische ensembles onder de vorm van grondsporen op rurale terreinen met een grote oppervlakte. Belangrijk hierbij is dat het sleuvenonderzoek aanleiding is voor een verdere evaluatie van het terrein in een archeologienota.

Indien de kans op aanwezigheid van waardevolle archeologische ensembles vrijwel onbestaande wordt ingeschat, is het sleuvenonderzoek in regel het eindpunt van het archeologisch traject. Wanneer de kans hoog wordt ingeschat, wordt binnen de archeologienota een advies voor een vervolgtraject geformuleerd. Vaak bestaat dit uit een vlakdekkende opgraving op specifiek afgebakende zones van het onderzoeksterrein.

Tijdens dergelijk onderzoek is het van belang dat slechts een beperkt deel van het plangebied onderzocht wordt. Archeologische sporen worden tijdens een sleuvenonderzoek immers niet volledig onderzocht. Om de kans op de beschadiging van het archeologisch ensemble te beperken, wordt een dekkingsgraad van 10%-15% vooropgesteld. Zo wordt het resultaat van het onderzoek bereikt met een minimum aan destructie van het archeologisch erfgoed.

Deze onderzoekopdracht kadert binnen de doelstelling van het vooronderzoek – het vaststellen van de aanwezigheid van een archeologische site en de karakteristieken en bewaringstoestand van deze site, alsook een analyse van de relatie met het landschap, de waarde en de impact van de geplande werken – die tijdens het voorgaande vooronderzoek niet werd gehaald.

1.1.2 Onderzoeksvragen

Bij het proefsleuvenonderzoek moeten volgens het PvM van de archeologienota “Archeologienota Tiensestraat 82, Hoegaarden”¹⁴ (ID 17865) minstens volgende onderzoeksvragen beantwoord worden:

- *Welke zijn de waargenomen horizonten in de bodem, beschrijving + duiding? Komt dit overeen met de vaststellingen uit het booronderzoek?*
- *Waardoor kan het ontbreken van een horizont verklaard worden?*
- *Zijn er sporen aanwezig? Zo ja, geef een beknopte omschrijving.*
- *Zijn de sporen natuurlijk of antropogeen?*
- *Hoe is de bewaringstoestand van de sporen?*
- *Maken de sporen deel uit van één of meerdere structuren?*
- *Behoren de sporen tot één of meerdere periodes?*
- *Kan op basis van het sporenbestand in de proefsleuven een uitspraak worden gedaan over de aard en omvang van occupatie?*
- *Zijn er indicaties (greppels, grachten, lineaire paalzettingen, ...) die kunnen wijzen op een inrichting van een erf/nederzetting?*
- *Zijn er indicaties voor de aanwezigheid van funeraire contexten? Zo ja;*
- *Hoeveel niveaus zijn er te onderscheiden?*

¹⁴ VAN BOSCH & DE ROECK 2021

- *Wat is de omvang?*
- *Komen er oversnijdingen voor?*
- *Wat is het, geschatte, aantal individuen?*
- *Wat is de relatie tussen de bodem en de archeologische sporen?*
- *Wat is de relatie tussen de bodem en de landschappelijke context (landschap algemeen, geomorfologie, ...)?*
- *Is er een bodemkundige verklaring voor de gedeeltelijke afwezigheid van archeologische sporen? Zo ja, waarom? Zo nee, waarom niet?*
- *Kunnen archeologische vindplaatsen in tijd, ruimte en functie afgebakend worden (incl. de argumentatie)?*
- *Wat is de vastgestelde en verwachte bewaringstoestand van elke archeologische vindplaats?*
- *Wat is de waarde van elke vastgestelde archeologische vindplaats?- Wat is de potentiële impact van de geplande ruimtelijke ontwikkeling op de waardevolle archeologische vindplaatsen?*
- *Welke vraagstellingen zijn voor vervolgonderzoek relevant?*

Proefsleuvenonderzoek voor het onderzoek naar de gebouwen uit de Nieuwe Tijd:

Afspanning In den Enghel:

- *Wat is de bewaringstoestand van de aanwezige funderingen?*
- *Zijn er verschillende bouwfases te observeren?*
- *Zo ja;*
 - Hoeveel verschillende fases?*
 - Ouderdom verschillende fases?*
 - Is er een relatie tussen de verschillende vleugels?*
 - Zijn er speciale bouwkundige kenmerken te observeren?*
 - Zijn er vondsten tijdens het onderzoek naar boven gekomen?*

Gebouwen aan de straatzijde (zie historische kaarten):

- *- Zijn er nog sporen van deze gebouwen aanwezig.*
- *Zo ja;*
 - Wat is de ouderdom?*
 - Wat is de bewaringstoestand?*
 - Zijn er verschillende bouwfases te observeren?*
 - Zijn er speciale bouwkundige kenmerken te observeren?*
 - Zijn er vondsten tijdens het onderzoek naar boven gekomen?*

1.1.3 Methoden en technieken

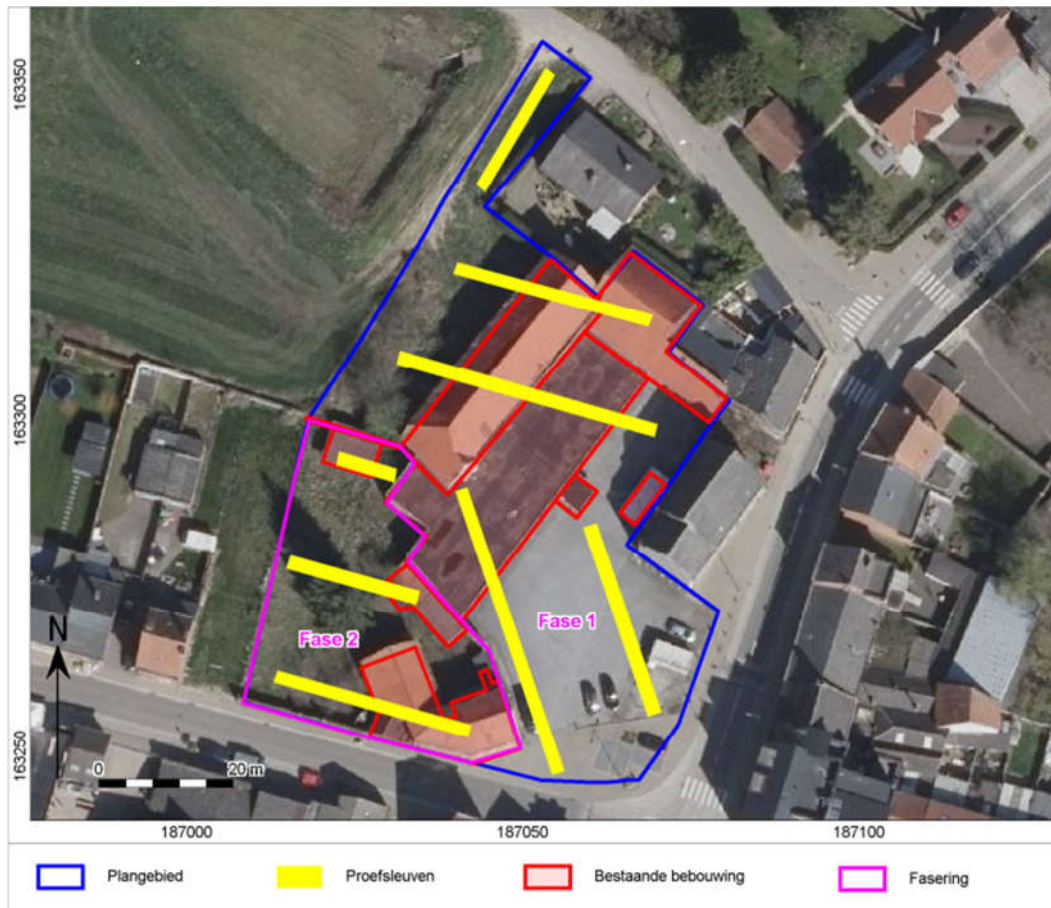
Algemene bepalingen

Voor de *algemene bepalingen* wordt verwezen naar de desbetreffende hoofdstukken in de Code Goede Praktijk.¹⁵

Specifieke methodologie

De specifieke methodologie werd gerapporteerd in het Programma van Maatregelen van de archeologienota “Archeologienota Tiensestraat 82, Hoegaarden” (ID 17865)¹⁶. Deze omvatte volgende elementen:

- Er werd voorzien in het graven van acht sleuven.
- Net als bij het landschappelijke booronderzoek werd voorzien in een fasering van de werken omdat werd verwacht dat een deel van het plangebied nog niet betreden kon worden. Zo zou het onderzoek op de percelen 225M, 225N en 651A worden uitgevoerd in de eerste fase en het onderzoek op perceel 232L in een tweede fase.

Figuur 8: Inplanting voorgeschreven proefsleuven op orthofoto¹⁷

¹⁵ AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2021.

¹⁶ VAN BOSCH & DE ROECK 2021

¹⁷ VAN BOSCH & DE ROECK 2021

1.1.4 Organisatie van het vooronderzoek

Het onderzoek werd uitgevoerd op woensdag 26 mei onder leiding van erkend archeoloog Michiel Steenhoudt. Hij werd hierbij bijgestaan door archeoloog Toon De Herdt en veldwerkmedewerker Muhammad Menem.

Er werden acht proefsleuven, opgedeeld in zes werkputten, aangelegd en één kijkvenster voor een totale oppervlakte van 466 m². Het totale plangebied omvat 4.475 m², waardoor 10,4 % onderzocht werd.

De proefsleuven werden aangelegd met behulp van een kraan op rupsbanden van 21 ton met een gladde graafbak van 2,00 m. Van alle proefsleuven werden overzichtsfoto's gemaakt. De proefsleuven en sporen werden ingetekend door middel van een GPS van het type Geomax Zenith 25 PRO en gedocumenteerd aan de hand van beschrijvingen. Indien een spoor zich tegen de putwand bevond, werd het werkputprofiel opgeschoond om de relatie tussen het spoor en de bodemhorizonten te registreren. Sporen-, foto- en vondstenlijsten werden digitaal geregistreerd in het veld. Gebruik makend van een GIS-omgeving werden de verzamelde data verwerkt tot een gedetailleerd en overzichtelijk grondplan.

Figuur 9: Foto van het terrein tijdens het onderzoek

Figuur 10: Foto methodiek

1.1.5 Afwijkingen

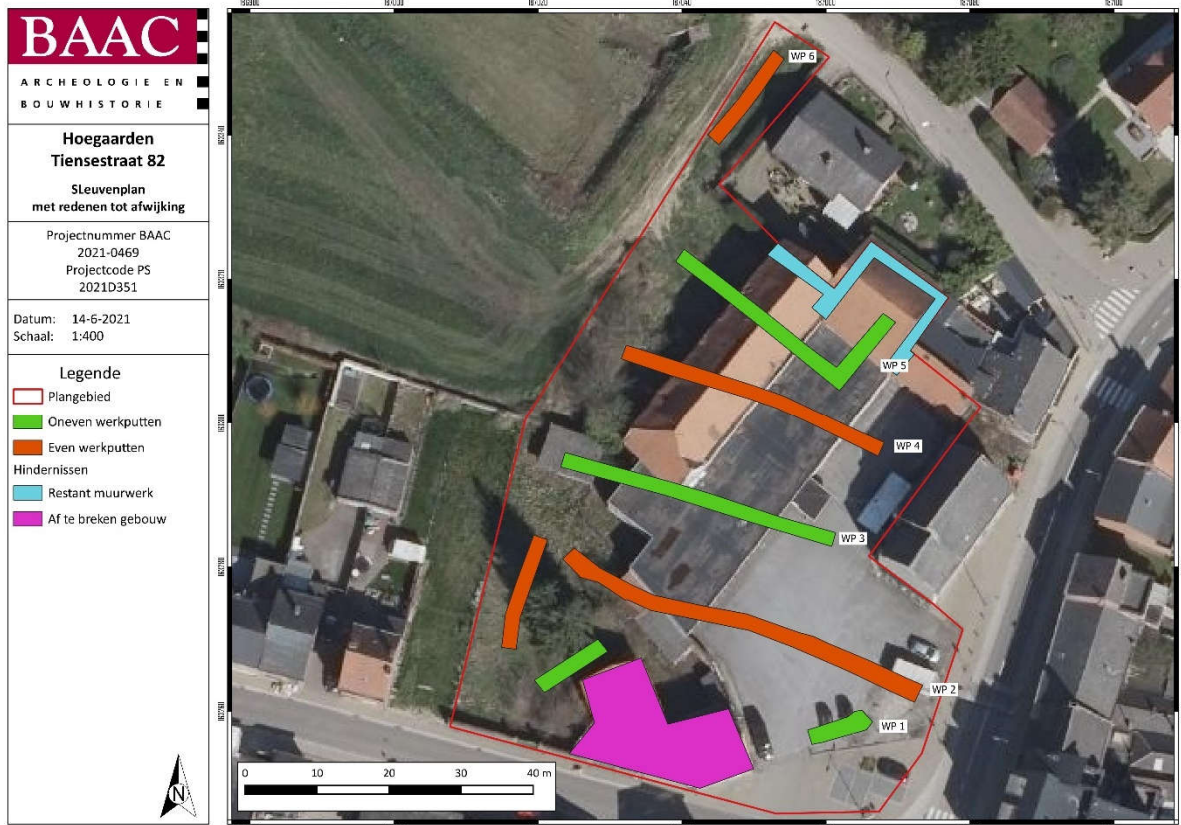
Afwijkingen t.a.v. de CGP

Het onderzoek werd uitgevoerd volledig conform de Code van Goede Praktijk.

Afwijkingen t.a.v. de specifieke methodologie

In regel werd het onderzoek uitgevoerd zoals voorgesteld in de specifieke methodologie. Echter, de voorziene fasering van het onderzoek bleek niet noodzakelijk aangezien alle percelen toegankelijk waren bij de start van het proefsleuvenonderzoek. Daardoor werd ook geopteerd om de meeste sleuven volgens de algemene oost-west oriëntatie te graven, buiten de meest noordelijke werkput 6.

Omdat een gebouw in het zuiden van het plangebied nog niet was gesloopt, net als enkele stukken muurwerk in het noorden, werden enkele sleuven verplaatst en/of onderbroken, om alsnog een voldoende hoge dekkingsgraad te bekomen en de sleuven gelijkmatig over het terrein te kunnen verspreiden.

Plan 5: Aangelegde proefsleuven en kijkvensters, met aanduiding reden tot afwijkingen (digitaal; 1:1; 14.06.2021)

1.1.6 Inbreng specialisten en externe wetenschappelijke begeleiding

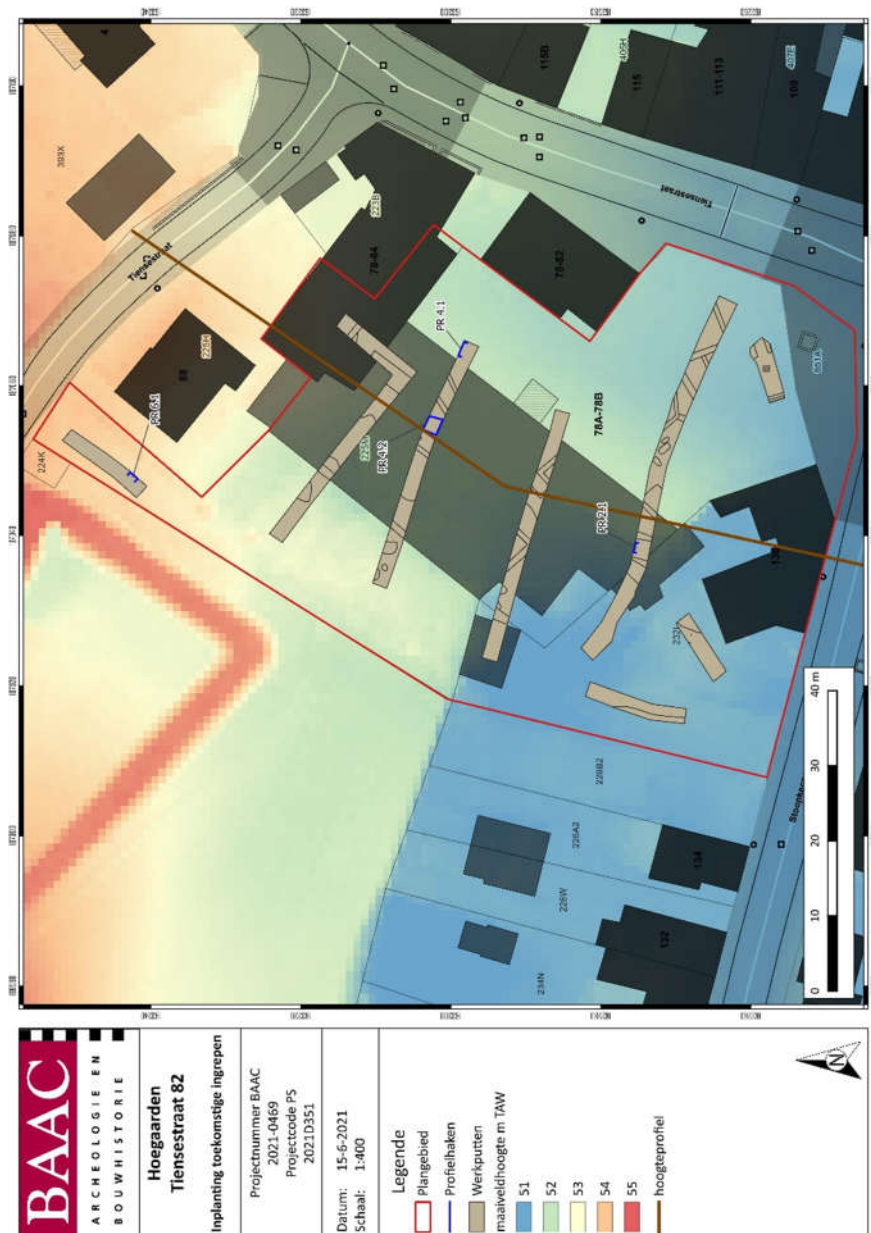
Er werd geen beroep gedaan op externe specialisten.

1.2 Assessment

1.2.1 Landschappelijke en aardkundige situering

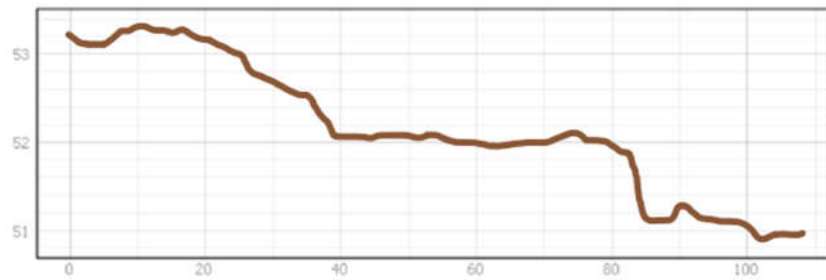
Voor een samenvatting van de bevindingen uit het bureauonderzoek dat werd uitgevoerd in het kader van de archeologienota “Archeologienota Tiensestraat 82, Hoegaarden”¹⁸, zie hoofdstuk 2.2.1 Landschappelijke en aardkundige situering van het Landschappelijke bodemonderzoek.

1.2.2 Interpretatie profielen

Plan 6: Overzichtskaart van de profielregistraties (digitaal; 1:1; 14.06.2021)

¹⁸ VAN BOSCH & DE ROECK 2021

Figuur 11: Verloop hoogteprofiel (Plan 6) van noord naar zuid¹⁹

Er werden verspreid over het plangebied vier profielen gegraven, die telkens een verschillend beeld gaven van de ondergrond van het terrein aan de Tiensestraat.

In werkput 2 werd halverwege een profiel aangelegd (PR 2.1, Figuur 12) waaruit reeds bleek dat de resultaten van het landschappelijk booronderzoek bijgesteld moesten worden. Daar waar bij het landschappelijke booronderzoek in boring 4 onder het puinpakket meteen een gereduceerde lemige C-horizont werd gezien, bleek bovenop de moederbodem nog een pakket colluvium te zijn afgezet.

In werkput 4 werd dit pakket colluvium niet aangetroffen (PR 4.1, Figuur 13). Hier bevond zich onderaan een donker, humeus pakket (laag 4) waar tevens een stuk aardewerk uit werd verzameld. Het betrof een stuk steengoed uit Raren, dat gedateerd dient te worden in de nieuwe tijd. Dit zou er op kunnen wijzen dat het hier gaat om een antropogeen opgebracht pakket dat diende tot de nivellering van het terrein voor de bouw van de hoeve, de latere afspanning, die er minstens drie eeuwen heeft gestaan. De vondst van het stuk steengoed uit Raren zou de datering van de ophogingslaag omstreeks de bouw van de eerste voorganger van de afspanning niet tegenspreken. Daarnaast is de nivellering van het terrein nog steeds zichtbaar op de hoogtekaarten en hoogteprofielen van het terrein, zoals bleek uit het bureauonderzoek²⁰ en zichtbaar op Plan 6. Centraal binnen het plangebied bevindt het maaiveld zich rond + 52 m TAW. Dit is nog duidelijker op het hoogteverloop van het terrein (Figuur 11). Het donkere, humeuze pakket, laag 4, zou mogelijk een restant van een loopniveau kunnen zijn. Door de grote diepte waarop het werd aangetroffen en de geringe geplande verstoringen (zie 1.2 Aanleiding), werd dit niveau niet nader onderzocht.

Iets verder in werkput 4 werd een tweede profiel aangelegd (PR 4.2, Figuur 14). Onder wat initieel werd geïnterpreteerd als de voortzetting van laag 3 in profiel 4.1 bleek zich een zandigere ophogingslaag te bevinden die aardewerk bevatte uit de 18^e en 19^e eeuw. Dit bevestigde het eerdere gevoel dat het terrein zeer sterk werd vergraven doorheen de laatste vier eeuwen. Onder deze ophogingslagen werd colluvium aangetroffen (laag 4). De moederbodem werd ter hoogte van profiel 4.2 niet bereikt, omdat het niet veilig werd geacht om de profielput dieper uit te graven. Bovendien kon er worden besloten dat er voldoende informatie voor handen was, gezien de geringe geplande verstoringen op deze plek.

Een vierde profiel werd gegraven in werkput 6 (PR 6.1, Figuur 15), op het hoogste deel van het plangebied. Hier bevond het tertiaire substraat zich meteen onder de met puin gevulde bouwvoor. Hoewel het afspoelen van het quartaire substraat niet werd aangegeven op de beschikbare quartairgeologische kaarten²¹, bleek eerder uit het aantreffen van colluvium in de andere profielen dat er zich een merkbare afspoeling van hogerop had voorgedaan binnen het plangebied. Het tertiaire substraat bestond uit groengeel lemig zand dat werd afgewisseld door kleiige bandjes.

¹⁹ VAN BOSCH & DE ROECK 2021

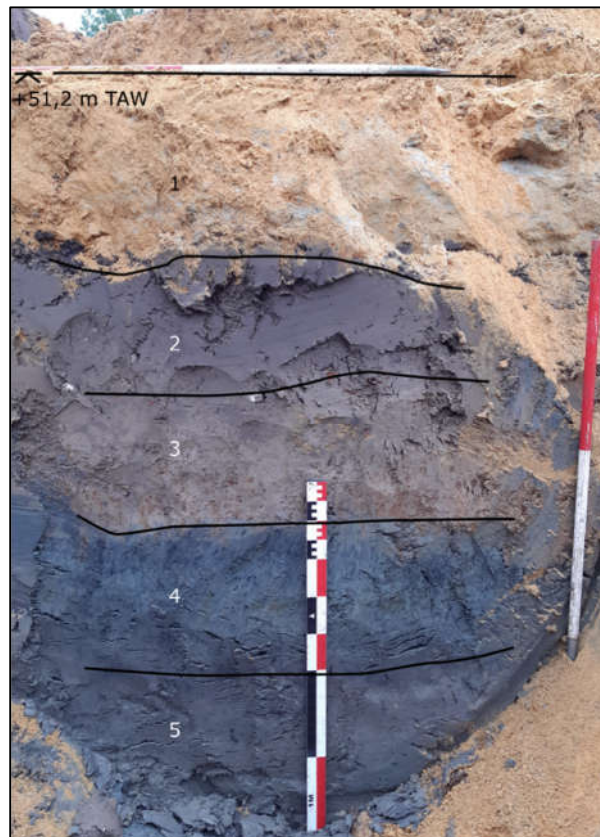
²⁰ VAN BOSCH & DE ROECK 2021

²¹ DOV VLAANDEREN 2003

De aftopping van de natuurlijke bodem werd ook bij een eerder onderzoek in 2012 vastgesteld op een naburig perceel aan Klein Overlaar²², net ten noordwesten van het plangebied. Daar werden, naast enkele sporen uit de late middeleeuwen, een waterput en een silo uit de midden-ijzertijd aangetroffen. Enkel de diepste sporen werden bewaard door de aftopping. Ook daar werd bovenop het afgetopte tertiaire substraat colluvium vastgesteld.

Het ontbreken van oudere sporen dan de nieuwe tijd in het westelijke deel van de sleuven, waar de moederbodem wel werd bereikt (zie Plan 7), zou verklaard kunnen worden door het feit dat de vastgestelde aftopping in PR 6.1 zich over een groot deel van het plangebied heeft doorgezet.

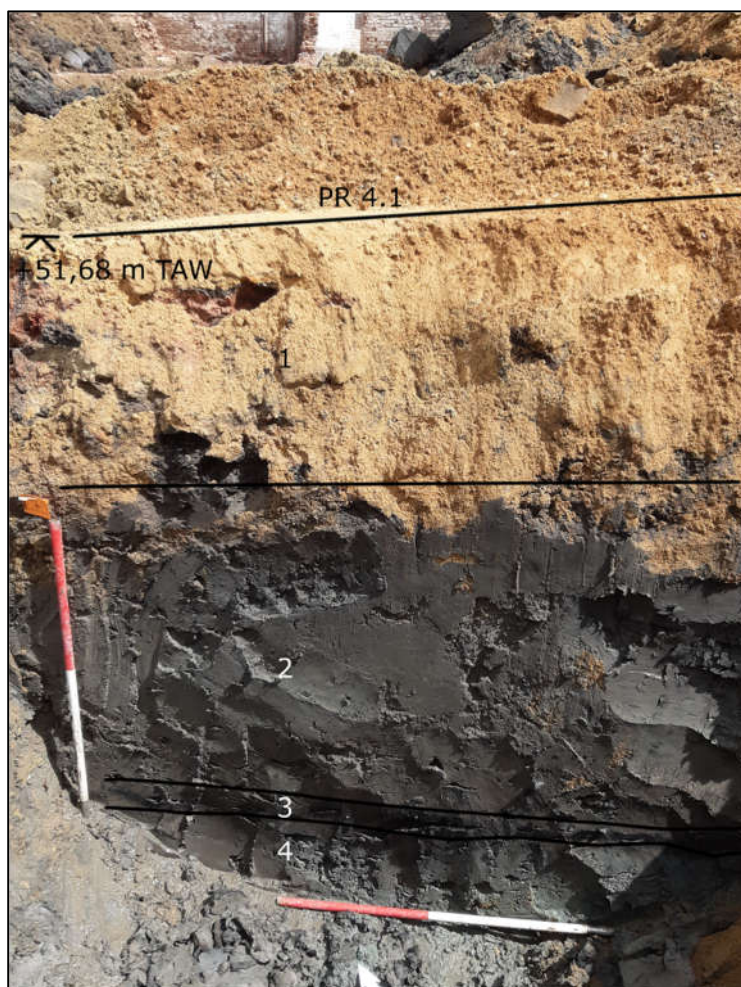
²² SMEETS et al. 2012

Figuur 12: Profiel 2.1

Tabel 3: Beschrijving profiel 2.1

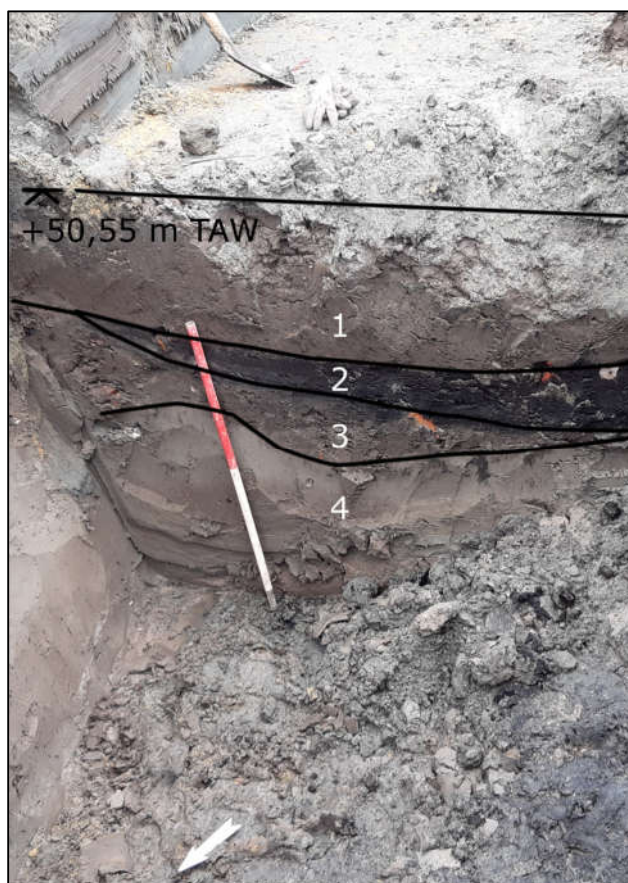
LAAG	INTERPRETATIE	HORIZONT	TEXTUUR	BOVENGRENS	BESCHRIJVING
1	OPHOGING	Ap1	ZAND	+51,2 m TAW	GEEL GROF ZAND EN PUINFRAGMENTEN
2	BOUWVOOR	Ap2	LEEM	+50,7 m TAW	DONKERGRIJS, FRAGMENTEN AARDEWERK, NATUURSTEEN EN BOUWKERAMIEK
3	COLLUVIUM	Col1	LEEM	+50,3 m TAW	GRIJS, ONDERAAN GLEYVERSCIJSELEN
4	COLLUVIUM	Col2	LEEM	+50,15 m TAW	GRIJSBLAUW, GEREDUCEERD
5	MOEDERBODEM	C	LEEM	+49,75 m TAW	GRIJSBLAUW, GEREDUCEERD

Figuur 13: Profiel 4.1

Tabel 4: Beschrijving profiel 4.1

LAAG	INTERPRETATIE	HORIZONT	TEXTUUR	BOVENGRENS	BESCHRIJVING
1	OPHOGING	Ap1	ZAND	+51,68 m TAW	GEEL GROF ZAND EN PUINFRAGMENTEN
2	OPHOGING	Ap2	ZWARE LEEM	+50,71 m TAW	DONKER GRIJS
3	OPHOGING	Ap3	LEEM	+49,65 m TAW	HUMEUZE BAND MET O.A. AARDEWERK
4	MOEDERBODEM	C	LEEM	+49,57 m TAW	GRIJS

Figuur 14: Profiel 4.2

Tabel 5: Beschrijving profiel 4.2

LAAG	INTERPRETATIE	HORIZONT	TEXTUUR	BOVENGRENS	BESCHRIJVING
1	OPHOGING	S4032	LEEM	+50,55 m TAW	DONKERGRIJS, FRAGMENTEN AARDEWERK, NATUURSTEEN EN BOUWKERAMIEK
2	OPHOGING	S4032	LEMIG ZAND	+50,15 m TAW	DONKERBRUIN, STERK HUMEUS, PUINRESTEN, AARDEWERK
3	OPHOGING	S4032	LEMIG ZAND	+49,90 mTAW	GRIJS, FRAGMENTEN AARDEWERK, NATUURSTEEN EN BOUWKERAMIEK
4	COLLUVIUM	Col	ZWARE LEEM	+49,65 m TAW	DONKERGRIJS, BEVAT HOUT

Figuur 15: Profiel 6.1

Tabel 6: Beschrijving profiel 6.1

LAAG	INTERPRETATIE	HORIZONT	TEXTUUR	BOVENGRENS	BESCHRIJVING
1	BOUWVOOR	Ap	LEMIG ZAND	+53,49 m TAW	DONKER BRUIN GRIJS, ZWAK HUMEUS, PLANTENRESTEN EN WORTELS
2	TERIAIR SUBSTRAAT	C	LEMIG ZAND	+52,5 m TAW	GEELGROEN, KLEIBANDJES

1.2.3 Sporen en structuren

Manifestatie archeologische site aan huidig oppervlak

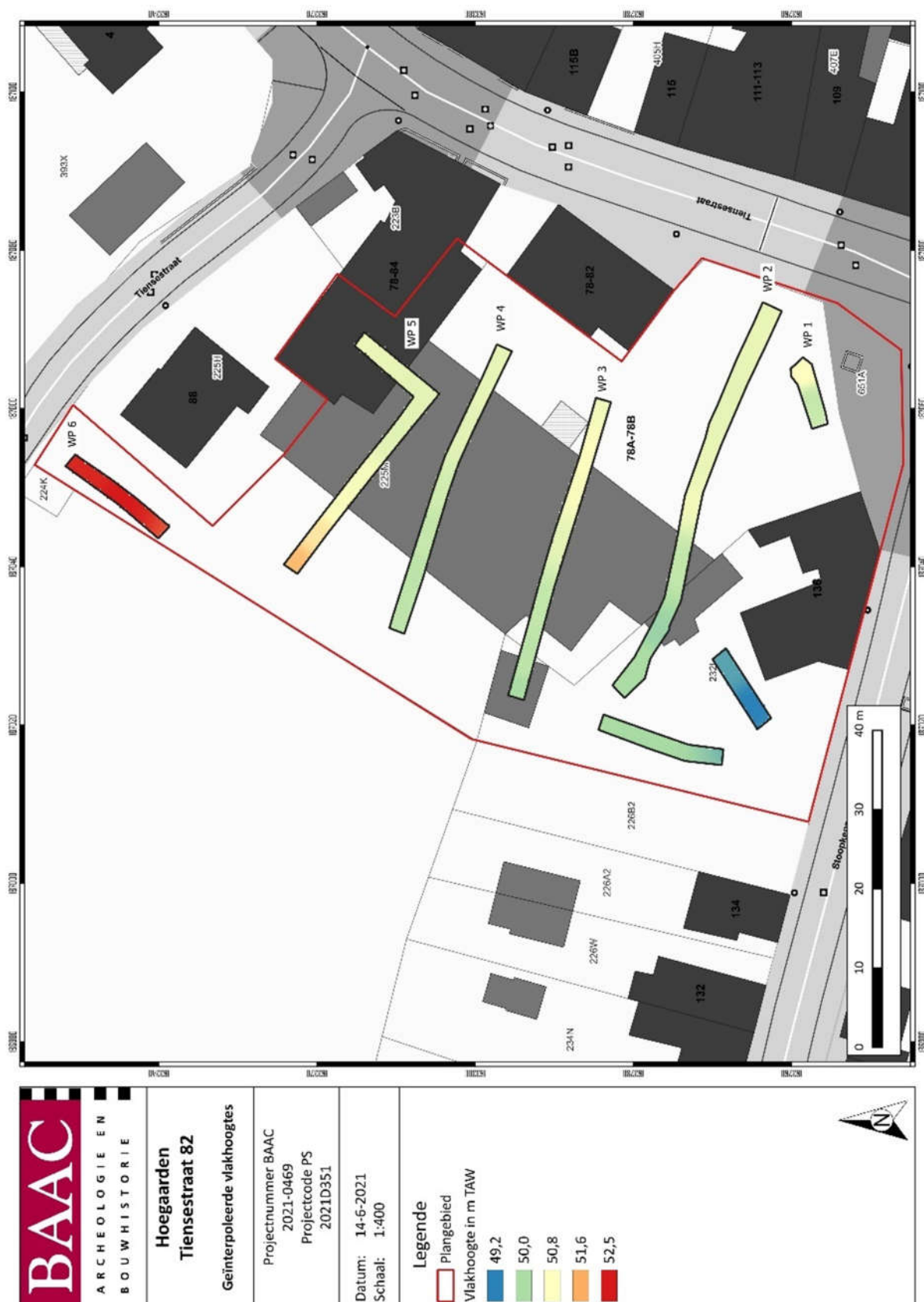
Er werden geen sporen, structuren of archeologische ensembles aangetroffen aan het oppervlak van het onderzoeksterrein.

Stratigrafie van de site

Binnen het plangebied werd slechts één archeologisch relevant niveau met zekerheid vastgesteld, onmiddellijk onder de bouwvoor. Dit niveau bevond zich tussen + 49,2 m TAW en + 52,5 m TAW (ca 0,6 – 1,5 m –mv). Voor het grootste deel bevond dit archeologische vlak zich echter op ongeveer + 50,5 m TAW, met in het noorden en het zuiden enkele uitschieters (zie Plan 8). Dit vlak bevond zich voor het grootste deel vlak onder een zeer puinrijke laag die algemeen aanwezig was in het plangebied en reeds werd geattesteerd bij het landschappelijke bodemonderzoek.

Zoals bleek uit de gegraven profielen kan niet worden uitgesloten dat er binnen het plangebied nog een tweede archeologisch niveau bewaard is gebleven, namelijk onder het colluvium en de ophogingslagen. Echter, daar waar de moederbodem kon worden geattesteerd lag die steeds op grote diepte onder het eerste archeologisch vlak. Ter hoogte van PR 2.1 op meer dan 1,5 m onder het maaiveld en ter hoogte van PR 4.1 op meer dan 2 m onder het maaiveld. Gezien de geringe diepte van de geplande verstoringen (Tabel 1, Plan 3) is het zeker dat dit niveau niet zal worden geraakt bij de toekomstige ingrepen. Bovendien bleek ter hoogte van PR 6.1 dat er sprake is van aftopping van de natuurlijke bodem. Deze aftopping werd eerder reeds vastgesteld bij een eerder uitgevoerd archeologisch onderzoek op een aanpalend perceel net ten noorden van het plangebied.²³ Gezien het ontbreken van oudere sporen dan de nieuwe tijd in het westelijke deel van de sleuven, waar de moederbodem wel werd bereikt, kan vermoed worden dat deze aftopping zich door heeft gezet over een groot deel van het plangebied.

²³ SMEETS et al. 2012

Plan 8: Weergave van de vlakhoogtes (digitaal; 1:1; 14.06.2021)

Harrismatrix van complexe stratigrafie en complexe spoorcombinaties

Niet van toepassing.

Beschrijving sporenbestand

Er werden geen sporen aangetroffen waarvan kan worden vermoed dat ze ouder zijn dan de nieuwe tijd. Op basis van het vondstmateriaal zouden de oudste sporen en structuren niet ouder gedateerd kunnen worden dan de 16^e eeuw, waarbij het meestal gaat om vormtypes die ook in de eeuwen erna nog veelvuldig voor kwamen.

Kuilen

In werkput 2 werden enkele kuilen aangetroffen (S2009, S2010 en S2011) met runderbotten (zie Figuur 16). Naar alle waarschijnlijkheid gaat het om begravingen van kadavers, mogelijk te linken aan activiteiten van de hoeve, die er volgens het historische kaartmateriaal²⁵ reeds staat sinds de 18^e eeuw. Deze hoeve werd later de afspanning 'In den Enghel'. Daarnaast werden nog verschillende andere (grote) kuilen aangetroffen (S1013, S4023, S4024 en S5017) die zich kenmerkten door zeer puinrijke vullingen met onder andere baksteen- en mortelfragmenten, maar ook hout (Figuur 17). Mogelijk gaat het om onderkanten van de bovenliggende puinlaag, of kuilen die werden dichtgestort bij de afbraak van oudere bouwfases van de afspanning of de huizen aan de straatzijde.

Daarnaast werd in werkput 5 een grote kuil aangetroffen, S5021, gevuld met dakpannen (Figuur 18). De dakpannen werden ruim gedateerd in de nieuwe tijd en kunnen niet dienen als precieze chronologische marker. De kuil bevindt zich binnen de contouren van de noordelijke hoek van de afspanning (Plan 9). Het is onduidelijk wat de originele functie van de kuil was voor ze werd dichtgestort en of ze ouder is dan de eerste bouwfases van de afspanning, dan wel of ze in het gebouw werd uitgegraven. Gezien de hoge grondwaterstand binnen het plangebied zou het kunnen gaan om een waterkuil.

Paalkuilen

Binnen het plangebied werden drie paalkuilen herkend. Alle drie bevatten ze nog hout. Ze werden geïnterpreteerd als paalkuilen van een geringe ouderdom, die naar alle waarschijnlijkheid te maken hadden met de hoeve die binnen het plangebied stond.

Muurwerk

De meeste sporen - zeventien van de in totaal zesendertig sporen- zijn muren. Op Plan 9 is te zien dat de meeste van deze muren rechtstreeks kunnen worden teruggevoerd op de afspanning en/of de gebouwen die aan het kruispunt stonden tot het laatste kwart van de 20^e eeuw, zelfs op basis van de weinig gedetailleerde kadastrale atlas van Popp (1842-1879). Oudere kaarten konden minder goed worden gegeorefereerd voor het plangebied, waardoor ze minder bruikbaar zijn voor een dergelijke oefening.

Op basis van de baksteenformaten en de gebruikte mortel zou het muurwerk in drie fases kunnen worden opgedeeld. Er werden bakstenen gebruikt van 20x10x6 cm, van 22x11x5,5 cm en 25x11x7 cm. Op Plan 9 werd het muurwerk gesorteerd naargelang de lengte van de gebruikte stenen. De noordelijke hoek van de afspanning blijkt op die manier vermoedelijk te bestaan uit een enkele bouwphase. Mogelijk gaat het om de oudste hoek van het gebouw. Elders worden de verschillende bouwformaten door elkaar gebruikt. Enkele muren zijn opgebouwd uit een combinatie van (gebroken)

²⁵ VAN BOSCH & DE ROECK 2021

bakstenen en natuursteen (Figuur 19). Waarschijnlijk vormden deze stukken muurwerk de fundering van fijner opgebouwde muren.

Daarnaast werd in werkput 2 nog een stuk vloer gevonden, S2002 (Figuur 20), bestaande uit bakstenen van 20x10x6 cm, hetzelfde als de aanpalende muur S2001. Deze vloer was deels afgezoomd door houten planken.

Figuur 16: Foto van sporen S2009 en S2010

Figuur 17: Foto van spoor S1013

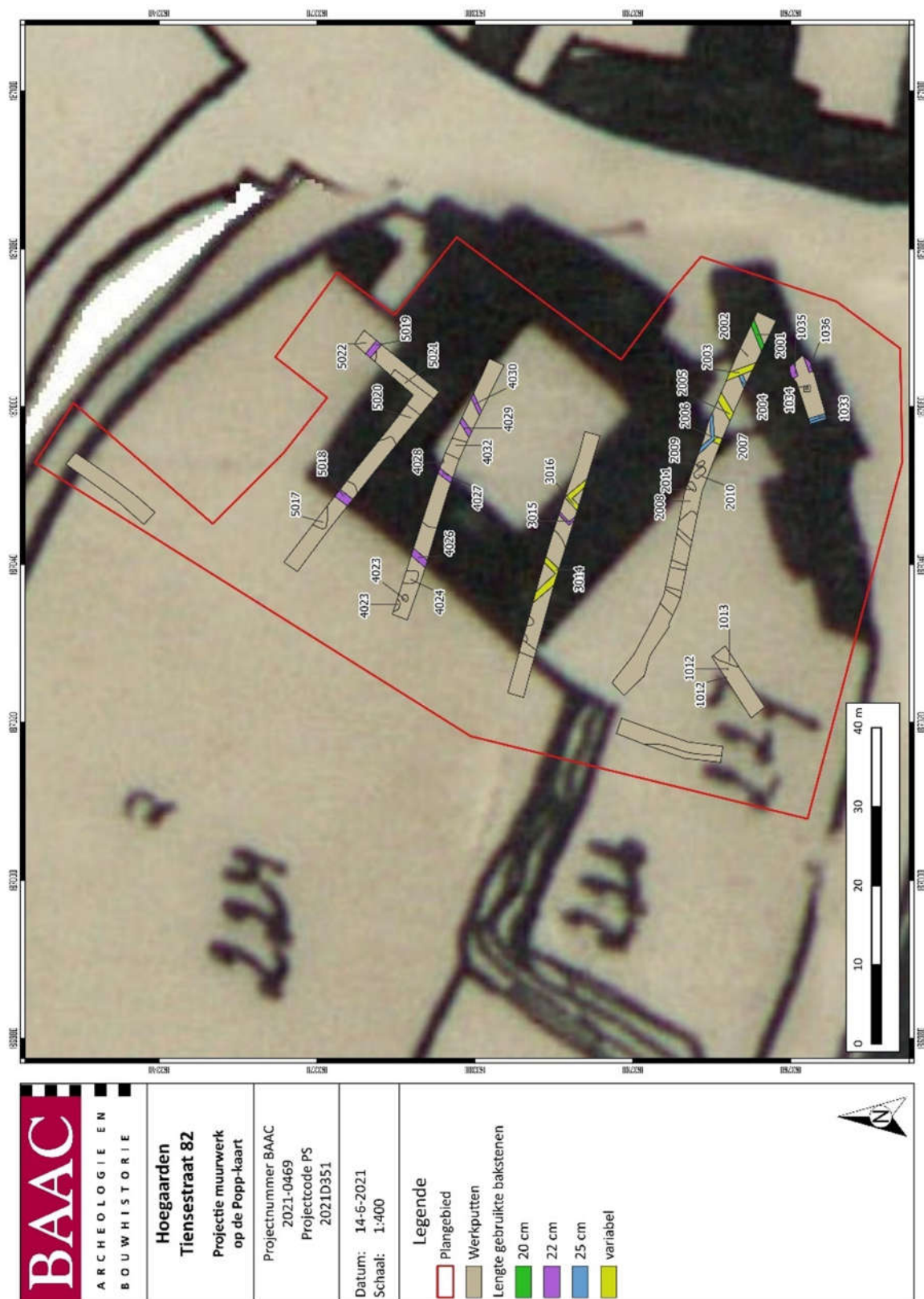
Figuur 18: Foto van spoor S5021

Figuur 19: Foto van spoor S2003

Figuur 20: Foto van vloer S2002

Plan 9: Projectie sporen op de Popp-kaart²⁶ (digitaal; 1:1; 14.06.2021)

²⁶ GEOPUNT 2021

1.2.4 Vondsten

Administratieve gegevens

Tabel 7: Vondsten

VONDSTCATEGORIE	AANTAL
Dierlijk bot	2
Aardewerk en bouwkeramiek	8
Bouwkeramiek	1

Methode en technieken

Per spoornummer zijn alle vondsten bekeken en ingevoerd in de vondstdeterminatietabel. Zo werd eerst gekeken naar de vondstcategorie, vervolgens naar de dominante deelcategorie, waarna de belangrijkste gegevens m.b.t. de vondsten genoteerd werden. Er is ook getracht om de vondsten van een preliminaire datering te voorzien.

Volgende binnen BAAC Vlaanderen aanwezige materiaalspecialisten werden geraadpleegd (zie Tabel 8).

Tabel 8: Geraadpleegde interne BAAC-specialisten

VONDSTCATEGORIE	SPECIALIST
POSTMIDDELEEUWS AARDEWERK EN BOUWKERAMIEK	O. VAN REMOORTER
DIERLIJK BOTMATERIAAL	C. KRUG

Aardewerk en bouwkeramiek

Assessmentmethode

Alle scherven van Hoegaarden-Tiensestraat 82 zijn eerst gedetermineerd op basis van aardewerksoort, vervolgens naar de dominante deelcategorie, waarna de belangrijkste gegevens m.b.t. de scherven genoteerd werden. Zo werd gekeken naar vorm en vormdetails, versiering. Uitzonderlijke kenmerken, zoals onder andere het al dan niet verweerd of gefragmenteerd zijn van de scherven is opgenomen in de determinatietabel. De scherven waarvan een vorm of versiering kon gedetermineerd worden, zorgen mogelijk voor een nauwere datering. Er werd ook getracht een ruwe datering te plakken op het materiaal. Indien een verfijning van deze datering mogelijk bleek werd dit bij de opmerkingen toegevoegd. Bij de bouwkeramiek werd getracht de vorm te achterhalen waar mogelijk. Ook werden indien mogelijk formaten genoteerd, aangezien deze kunnen helpen bij het dateren van de bouwkeramische elementen.

Inventaris

Voor de inventaris wordt verwezen naar de assessmenttabel (Tabel 9), waarin alle data per vondstnummer is verzameld. Uit deze inventaris blijkt dat tijdens de prospectie zeven aardewerkfragmenten en elf fragmenten bouwkeramiek werden ingezameld. Het gaat hierbij uitsluitend over materiaal uit de nieuwe tijd.

Tabel 9: Assessmenttabel postmiddeleeuws aardewerk en bouwkeramiek

<i>vnr</i>	<i>werkput</i>	<i>spoor</i>	<i>vondstcategorie</i>	<i>dominante deelcategorie</i>	<i>bewaring</i>	<i>fragmentatie</i>	<i>telling</i>	<i>chronologie</i>	<i>intrusie/residueel</i>	<i>bijzondere kenmerken</i>	<i>opmerkingen</i>
2	2	2010	AW	witbakkend	goed	groot	1	NT	geen	1 wand, bord of kom	
3	2	2008	AW	witbakkend	goed	groot	2	NT	geen	1 pijpensteel, 1 oor grape met ijzerengobe	16e-17e
4	2	2009	AW	roodbakkend	goed	groot	1	NT	geen	1 wand met ijzerhoudend loodglazuur	
5	4	4031	AW	steengoed	goed	groot	1	NT	geen	1 wand SG met zoutglazuur	
6	5	5020	AW	steengoed	goed	groot	1	NT	geen	1 rand drinkkan SG met zoutglazuur	16e-18e
7	4	boven 4032	AW	steengoed	goed	groot	1	NT	geen	1 oor beker WesterwaldSG	
8	5	5022	AW	roodbakkend	goed	groot	1	NT	geen	1 rand papkom, intern slib en koperhouden glazuur	16e-18e
10	5	5021	BK	Dakpan, roodbakkend	goed	groot	6	NT	geen	Opstaande rand	
11	4	4032 L3	AW	steengoed	goed	groot	12	NT	geen	1 rand+1 wand bord met inter slibversiering, 4 wanden SG met zoutglazuur, 6 wand zelfde individu kruik Westerwald SG	18e-19e

Interpretatie

Binnen het aardewerk kunnen volgende aardewerkgroepen herkend worden: Witbakkend aardewerk, roodbakkend aardewerk, pijpjarde en steengoed. Het materiaal is doorgaans goed bewaard maar sterk gefragmenteerd.

Het materiaal dateert globaal genomen in de nieuwe tijd. De ensembles zijn zeer klein, waardoor er geen eenduidige uitspraak kan gedaan worden of het al dan niet om verspit of residueel materiaal gaat.

Het aardewerk is doorgaans zeer sterk gefragmenteerd. Bij een groot deel van de vondstnummers gaat het vaak om wandfragmenten zonder verdere diagnostische kenmerken. Er konden wel enkele meer diagnostische fragmenten herkend worden die het mogelijk maakten om een meer gerichte datering te doen.

Gezien de sterk gefragmenteerde contexten en de weinig relevante scherven binnen de vondstensembles is verdere studie niet noodzakelijk. Er kan enkel op basis van de vondsten een ruime datering in de nieuwe tijd gegeven worden voor de verschillende sporen.

Conservatie en behandeling

De ingezamelde vondsten hebben geen conservatie of behandeling nodig.

Potentieel op kenniswinst

Het potentieel van een goed opgegraven aardewerkassemblage is veelzijdig. Eerst en vooral heeft de materiaalcategorie van het aardewerk het potentieel om verschillende ruime chronologische fases op de site te identificeren. Wanneer het aardewerk in associatie met sporen of structuren is aangetroffen is het in sommige gevallen ook mogelijk om verschillende occupatiefasen van elkaar te onderscheiden en dus een beter inzicht te krijgen in de tafonomie, relatieve chronologie en de onderlinge verhouding van deze sporen en structuren op de site. Een vergelijking tussen de typochronologie van het aardewerk en van eventuele structuren is hierbij interessant en aangewezen.

Naast het chronologisch aspect kan aardewerk ook een indicator zijn voor specifieke artisanale en huishoudelijke activiteiten. De materiaalcategorie kan dus bijdragen tot een functionele interpretatie van bepaalde handelingen of processen die zich afspelen op de site.

Als laatste draagt het bestuderen van aardewerkassemblages ook bij tot het beter begrijpen van de verschillende lokale en regionale aardewerktradities.

Helaas is het aangetroffen aardewerk te gefragmenteerd en te weinig talrijk aanwezig om een verdere studie van het materiaal noodzakelijk te maken. Op basis van het assessment op het aardewerk hebben de meeste vondsten hun informatiewaarde reeds behaald. De meeste vondsten kunnen enkel gebruikt worden om de sporen te dateren en een beperkt inzicht te geven in de materiele cultuur van de nieuwe tijd.

Dierlijk botmateriaal

Assessmentmethode

Een eerste globale studie van het botmateriaal levert een aantal algemene indrukken van het assemblage op. Bij de visuele inspectie van het dierlijk materiaal is voornamelijk gelet op de bewaringstoestand, de fragmentatiegraad, het aantal fragmenten, de variatie aan diersoorten (of -groepen), de aanwezigheid van uitzonderlijke diersoorten (of -groepen) en bijzondere kenmerken zoals bewerkingssporen. Alle fragmenten zijn per vondstnummer gescreend. De verworven data zijn telkens ingevoerd in de 'assessmenttabel dierlijk bot' (Tabel 10). In deze tabel zijn volgende gegevens opgenomen:

- Spoornummer en vondstnummer
- Context en mogelijke datering op basis van ander vondstmateriaal
- Verzamelwijze
- Conservering en fragmentatiegraad
- Aantal botfragmenten
- Diersoort en skeletelement
- Bijzondere kenmerken van bepaalde vondsten zoals sporen van bewerking of verbranding

Het aantal fragmenten dierlijk bot is geteld, daarnaast is ook gepoogd een inschatting te maken van de bewaringstoestand en fragmentatiegraad van het assemblage. Verder is getracht een diersoort te identificeren, alsook het skeletelement. Wanneer het niet mogelijk is een bot op soort te determineren, is de grootte van het dier bepaald. Hierbij is gebruikgemaakt van de categorieën 'zoogdier groot', 'zoogdier midden' en 'zoogdier klein'. 'Zoogdier groot' heeft betrekking op dieren ter grootte van het rund, het edelhert of het paard. 'Zoogdier midden' slaat op dieren ter grootte van het varken of schaap/geit. 'Zoogdier klein' betreft kat, konijn, muis, e.d. Tenslotte is gelet op bewerkingssporen en eventuele aanwijzingen voor sterfteleeftijd. De primaire gegevens zijn opgenomen in een tabel in bijlage (zie 'assessmenttabel dierlijk bot'). Het vastleggen van deze gegevens gebeurt op basis van enkele basiswerken zoals de Knochenatlas van Elisabeth Schmid (1972) en het Handboek Zoöarcheologie van Maaïke Groot (2010). Een referentiecollectie is niet voorhanden.

Inventaris

Tijdens het proefsleuvenonderzoek aan de Tiensestraat 82 in Hoegaarden werden in totaal vier fragmenten dierlijk bot verzameld, afkomstig uit slechts twee verschillende contexten.

Tabel 10: Assessmenttabel dierlijk botmateriaal

<i>vnr</i>	<i>werkput</i>	<i>spoor</i>	<i>vondstcategorie</i>	<i>Diersoort</i>	<i>bewaring</i>	<i>fragmentatie</i>	<i>telling</i>	<i>skeletelement</i>	<i>opmerkingen</i>
1	2	2009	DBOT	rund	matig	matig	2	ulna en radius volwassen rund	Aardewerk NT in zelfde context
9	4	4032	DBOT	rund	matig	matig	2	pijpbteen en epyphyse juveniel rund	Aardewerk 18 ^e -19 ^e eeuw in zelfde context

Interpretatie

Het aangetroffen dierlijke botmateriaal was redelijk goed bewaard in de natte leembodem. Het botmateriaal vertoonde geen zichtbare bewerkings- of verbrandingssporen. Het gaat om botmateriaal van een volwassen rund en een juveniel rund. Ondanks het ontbreken van bewerkingsssporen mag er van worden uitgegaan dat het om slachtafval gaat.

Conservatie en behandeling

Er zijn geen dierlijke resten aangetroffen die verdere conservatie of behandeling nodig hebben.

Potentieel op kenniswinst

De studie van dierlijke resten wordt gebruikt om menselijk gedrag te reconstrueren en informatie te verkrijgen over voeding, economie, de omgeving en de relatie tussen mens en dier. Tafonomische processen zoals slacht, vraat, verbranding en processen die plaatsvinden na het moment van begraving (bijvoorbeeld verwerking in de bodem) kunnen inzichten verschaffen over bepaalde handelingen of processen die zich afspeelden op de site.

Met het oog op een uitgebreidere studie van het dierlijk botmateriaal is op basis van de bovenbeschreven algemene indrukken een inschatting gemaakt van het potentieel van de verschillende contexten. Factoren die in rekening zijn genomen voor deze inschatting zijn: bewaringstoestand, fragmentatiegraad, aantal fragmenten, variatie aan diersoorten, aanwezigheid van uitzonderlijke diersoorten, voorkomen van bewerkingsssporen, aard van de context...

Voor bovenstaande analyse zijn vier botfragmenten onderzocht. Ondanks de matige fragmentatiegraad van het materiaal, bleek een soortbepaling voor 100% mogelijk.

Op basis van het assessment van het botmateriaal hebben de vondsten hun informatiewaarde hier reeds behaald. Verdere studie van het materiaal uit de aangesneden contexten zal weinig toegevoegde waarde betekenen en bijgevolg geen bijkomende kenniswinst opleveren.

1.2.5 Stalen

Er werden geen grondstalen genomen voor verdere analyse ten behoeve van absolute dateringen (14C, OSL), micromorfologisch onderzoek, textuuranalyse of palynologisch onderzoek. Het aanwenden van deze technieken valt niet binnen de doelstelling van dit vooronderzoek.

1.2.6 Bewaring en deponering

Alle ingezamelde vondsten werden aan een basisregistratie, assessment en eventuele analyse onderworpen en voorlopig bewaard volgens de beschreven methoden in de Code van Goede Praktijk.

Op basis van de waardering van het vondstenbestand en de bepaling van de mogelijkheden tot exploitatie van kenniswinst kon bepaald worden dat alle vondsten te fragmentair bewaard zijn gebleven .en onvoldoende talrijk aanwezig waren om een verdere studie van het materiaal noodzakelijk te maken. De vondsten dienen dan ook niet in bewaring te worden genomen.

De selectie of deselectie gebeurde door de erkende archeoloog in samenspraak met de materiaalspecialisten en met goedkeuring van de zakelijkrechthouders en/of gebruikers van het archeologisch ensemble.

Tabel 11: Oplijsting en motivatie voor bewaring of deselectie van de vondsten

VONDSTNR	SPOORNR	VONDSCAT.	AANTAL	BEWARING/ DESELECTIE	MOTIVATIE
1	2009	BOT	2	Deselectie	Informatiewaarde reeds behaald
2	2010	AW	1	Deselectie	Klein ensemble, sterke fragmentatie
3	2008	AW	2	Deselectie	Klein ensemble, sterke fragmentatie
4	2009	AW	1	Deselectie	Klein ensemble, sterke fragmentatie
5	4031	AW	1	Deselectie	Klein ensemble, sterke fragmentatie
6	5020	AW	1	Deselectie	Klein ensemble, sterke fragmentatie
7	4032	AW	1	Deselectie	Klein ensemble, sterke fragmentatie
8	5022	AW	1	Deselectie	Klein ensemble, sterke fragmentatie
9	4032	BOT	2	Deselectie	Informatiewaarde reeds behaald
10	5021	BK	6	Deselectie	Klein ensemble, sterke fragmentatie
11	4032	AW	12	Deselectie	Klein ensemble, sterke fragmentatie

1.3 Synthese onderzoeksresultaten

1.3.1 Datering en interpretatie onderzoeksterrein

Er werden geen sporen en structuren, noch vondsten, geattesteerd die ouder zijn dan de nieuwe tijd. Al het muurwerk kan vermoedelijk worden teruggebracht op de hoeve, de latere afspanning ‘*In den Enghel*’ en op de huizen aan de straatkant in het zuiden. Deze gebouwen stonden er met zekerheid vanaf de 18^e eeuw. Op basis van het vondstmateriaal zouden ze voorlopers kunnen kennen die mogelijk teruggaan tot de late 16^e eeuw. Het vondstmateriaal was al bij al schaars en sterk gefragmenteerd. Verder bleek bovendien dat de bodem binnen het plangebied, met name het oostelijke deel, sterk was verstoord door de bouw van de muren enerzijds, maar ook door een nivellering of ophoging van het terrein. Die ophoging dient naar alle waarschijnlijkheid gedateerd te worden in de periode voorafgaand aan de bouw van de eerste voorganger van de afspanning. De natuurlijke bodem was in het noorden van het plangebied met zekerheid afgetopt. Dit zou kunnen verklaren waarom er geen oudere sporen konden worden geattesteerd in de rest van het plangebied.

1.3.2 Confrontatie met resultaten eerder vooronderzoek

Bij het landschappelijke booronderzoek bleek reeds dat de bodem binnen het plangebied sterk verstoord was. Over het ganse terrein werd een puinlaag geattesteerd. Enkel in het zuidwesten van het plangebied kon de moederbodem worden bereikt. Net zoals eerder bleek uit het bureauonderzoek bestond die hier uit leem.

Het proefsleuvenonderzoek bevestigde in grote mate de bevindingen van het bureauonderzoek dat werd uitgevoerd in het kader van de archeologienota “*Archeologienota Tiensestraat 82, Hoegaarden*”.²⁷ Daar werd reeds uitvoerig ingegaan op de verschillende bouwfases en het feit dat aan de structuur van de gebouwen niet veel lijkt te zijn veranderd tot diep in de 20^e eeuw, met de komst van de winkel Vandermolen en de gedeeltelijke afbraak van de aanwezige gebouwen met het oog op de aanleg van een parking.

Daarnaast kon de kennis uit het landschappelijke bodemonderzoek sterk worden uitgebreid dankzij de profielen. Bij het booronderzoek kon vaak niet dieper worden geboord dan de algemeen aanwezige puinlaag. De donkergrijze lemige moederbodem werd ook bij het proefsleuven aangesneden, al was deze in het oostelijke deel van het plangebied bedolven onder een pakket colluvium, dat op haar beurt weer werd afgedekt door een ophogingslaag. De ophogingslaag lijkt te zijn opgebracht kort voor de bouw van de hoeve.

1.3.3 Verwachting archeologisch erfgoed

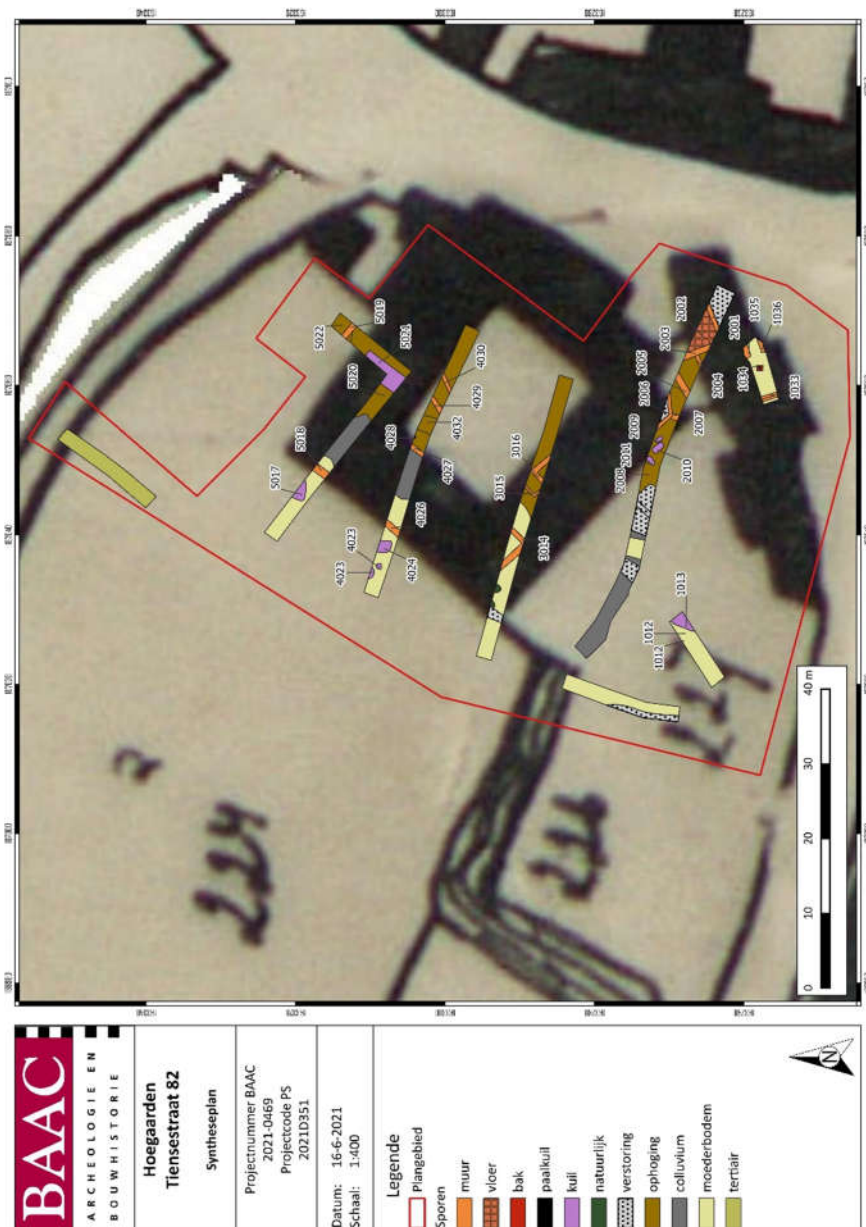
Aangezien er met zekerheid geen sporen, structuren of vondsten konden worden geattesteerd die ouder zijn dan de nieuwe tijd, kan de potentiële kenniswinst binnen het plangebied als zeer laag worden ingeschat. Elke structuur die bij het proefsleuvenonderzoek werd aangetroffen is historisch gekend en gedocumenteerd. Oudere sporen werden naar alle waarschijnlijkheid vernietigd bij de nivellering van het terrein en de bouw van de verschillende gebouwen. Mogelijk bevindt er zich nog een tweede archeologische vlak binnen het plangebied, onder de vastgestelde ophoging, maar dat kon niet worden gewaardeerd. Dit vlak bevindt zich veel dieper dan de geplande verstoringen (zie Tabel 1 en Plan 3) en werd daarom ook niet verder onderzocht. Bovendien is de kans reëel dat de natuurlijke bodem binnen het plangebied werd afgetopt. Dit bleek het geval te zijn ter hoogte van PR 6.1 en deze

²⁷ VAN BOSCH & DE ROECK 2021

aftopping zou kunnen verklaren waarom ook in het westelijke deel van de sleuven, waar het vlak wel tot op de moederbodem kon worden gegraven, geen oudere sporen konden worden geattesteerd.

1.3.4 Syntheseplan

Op het onderstaande syntheseplan werd het algemene sporenplan nog eens geprojecteerd op de Popp-kaart. Alle sporen zijn zo goed als zeker terug te voeren op de aanwezigheid van de hoeve, de latere afspanning 'In den Enghel', en de huizen aan de straatkant in het zuiden. Er werden geen oudere sporen vastgesteld. Als die er al waren, zijn ze uitgewist door de occupatie van het plangebied vanaf de nieuwe tijd of door een eerdere aftopping van de natuurlijke bodem.

Plan 10: Syntheseplan (digitaal; 1:1; 14.06.2021)²⁸

²⁸ GEOPUNT 2021

1.3.5 Onderzoeksvragen: antwoorden

- Welke zijn de waargenomen horizonten in de bodem, beschrijving + duiding? Komt dit overeen met de vaststellingen uit het booronderzoek?

Naast de zeer puinrijke Ap-horizont en de lemige, donkergrijze moederbodem, die bij het landschappelijke booronderzoek werden geattesteerd, werd er tijdens het proefsleuvenonderzoek een dik en algemeen aanwezig pakket ophoging aangetroffen in het oosten van het plangebied. Op enkele plekken werd daarnaast ook een pakket colluvium geattesteerd.

- Waardoor kan het ontbreken van een horizont verklaard worden?

De ondergrond binnen het plangebied werd duidelijk sterk verstoord voorafgaande aan en tijdens de bouw van de hoeve en de huizen aan de straatkant, en later bij de herinrichting tot winkelterrein. Daarnaast kan worden vermoed dat de ondergrond binnen het hellende terrein werd afgetopt door natuurlijke erosie. Deze aftopping werd met zekerheid vastgesteld in het noorden van het plangebied.

- Zijn er sporen aanwezig? Zo ja, geef een beknopte omschrijving.

Ja, de meeste sporen bestaan uit puinkuilen en muurwerk. Op basis van de aangetroffen vondsten kan geen van de sporen gedateerd worden in een periode ouder dan de nieuwe tijd.

- Zijn de sporen natuurlijk of antropogeen?

De meeste sporen zijn antropogeen van aard. Er werden slechts enkele natuurlijke vlekken aangeduid in het vlak.

- Hoe is de bewaringstoestand van de sporen?

Matig tot goed.

- Maken de sporen deel uit van één of meerdere structuren?

Ze maken allemaal deel uit van het erf van de hoeve, de latere afspanning, van het achtererf van de gebouwen aan de straatkant of van de gebouwen zelf.

- Behoren de sporen tot één of meerdere periodes?

Alle sporen behoren tot de nieuwe of nieuwste tijd.

- Kan op basis van het sporenbestand in de proefsleuven een uitspraak worden gedaan over de aard en omvang van occupatie?

Het proefsleuvenonderzoek bevestigde de aanwezigheid van bebouwing zoals weergegeven op het historische kaartmateriaal en orthofoto's.

- Zijn er indicaties (greppels, grachten, lineaire paalzettingen, ...) die kunnen wijzen op een inrichting van een erf/nederzetting?

Neen.

- Zijn er indicaties voor de aanwezigheid van funeraire contexten?

Neen.

- Wat is de relatie tussen de bodem en de archeologische sporen?

De aanwezige ophogingslagen en het muurwerk hebben de natuurlijke bodem volledig verstoord. Een deel van de natuurlijke bodem werd afgedekt. Er werden geen oudere sporen aangetroffen dan uit de nieuwe tijd, mogelijk omdat de bodem werd afgetopt door erosie. Daarnaast zou het kunnen dat een tweede archeologisch vlak werd afgedekt voor een colluviumpakket. Door de geringe impact van de toekomstige ingrepen en de grote diepte van dit tweede archeologische vlak, waar het werd geattesteerd, werd dit echter niet verder gewaardeerd.

- Wat is de relatie tussen de bodem en de landschappelijke context (landschap algemeen, geomorfologie, ...)?

Er kon geen intacte bodem worden geattesteerd, die werd verstoord. Er is colluvium aanwezig binnen het plangebied, te verwachten onderaan een helling op een leemplateau. Daarnaast werd een deel van het plangebied genivelleerd en/of opgehoogd voorafgaande aan de bouw van de hoeve, de latere afspanning. Deze ingreep was waarschijnlijk noodzakelijk om verdere bodemerosie te voorkomen. Daarnaast is ook sprake van aftopping van de natuurlijke bodem door erosie. Deze aftopping werd met zekerheid vastgesteld in het noorden van het plangebied.

- Is er een bodemkundige verklaring voor de gedeeltelijke afwezigheid van archeologische sporen? Zo ja, waarom? Zo nee, waarom niet?

Het feit dat er geen oudere sporen dan die uit de nieuwe tijd werden aangetroffen is grotendeels te wijten aan de antropogene verstoring van de ondergrond binnen het plangebied. Daarnaast is de kans reëel dat de natuurlijke bodem binnen het plangebied werd afgetopt door erosie.

- Kunnen archeologische vindplaatsen in tijd, ruimte en functie afgebakend worden (incl. de argumentatie)?

Er werd slechts een enkele archeologische vindplaats aangetroffen binnen het gabarit van de geplande toekomstige verstoring, die te dateren valt vanaf de nieuwe tijd.

- Wat is de vastgestelde en verwachte bewaringstoestand van elke archeologische vindplaats?

Het muurwerk was vrij slecht bewaard, maar kon duidelijk worden gelinkt aan de pas afgebroken gebouwen.

- Wat is de waarde van elke vastgestelde archeologische vindplaats?- Wat is de potentiële impact van de geplande ruimtelijke ontwikkeling op de waardevolle archeologische vindplaatsen?

De vastgestelde vindplaats zal verder worden verstoord bij de bouw van de Okay winkel. Echter, de waarde en het kennispotentieel van de site is zeer laag. De geplande ingrepen zijn echter beperkt. De meeste ingrepen reiken niet dieper dan 50 cm onder het maaiveld en diepere toekomstige verstoringen zijn zeer beperkt in oppervlakte. Men mag er dan ook van uitgaan dat eventuele begraven niveaus, die niet volledig konden worden gewaardeerd, bewaard zullen blijven.

- Welke vraagstellingen zijn voor vervolgonderzoek relevant?

Niet van toepassing.

Proefsleuvenonderzoek voor het onderzoek naar de gebouwen uit de Nieuwe Tijd:**Afspanning In den Enghel:**

- Wat is de bewaringstoestand van de aanwezige funderingen?

Matig tot goed.

- Zijn er verschillende bouwfases te observeren?

Op basis van de gebruikte baksteenformaten konden verschillende muren in de noordelijke hoek van het plangebied aan elkaar worden gelinkt. Echter, gezien de beperkte variatie in baksteenformaten was het niet mogelijk afzonderlijke bouwfases duidelijk te onderscheiden.

Zijn er speciale bouwkundige kenmerken te observeren?

Nee.

Zijn er vondsten tijdens het onderzoek naar boven gekomen?

Ja, vooral sterk gefragmenteerd aardewerk. Op basis van dit aardewerk kon worden besloten dat de aangetroffen sporen in de nieuwe tijd en jongere periodes gesitueerd kunnen worden.

Gebouwen aan de straatzijde:

Zijn er nog sporen van deze gebouwen aanwezig.

Zo ja:

Wat is de ouderdom?

Deze zijn van een vergelijkbare ouderdom als de restanten van de afspanning, nl. nieuwe tijd en jonger.

Wat is de bewaringstoestand?

Matig tot slecht.

Zijn er verschillende bouwfases te observeren?

Gezien de beperkte variatie in baksteenformaten was het niet mogelijk afzonderlijke bouwfases duidelijk te onderscheiden.

Zijn er speciale bouwkundige kenmerken te observeren?

Nee.

Zijn er vondsten tijdens het onderzoek naar boven gekomen?

Ja, vooral sterk gefragmenteerd aardewerk. Op basis van dit aardewerk kon worden besloten dat de aangetroffen sporen in de nieuwe tijd en jongere periodes gesitueerd kunnen worden.

1.4 Besluit

1.4.1 Potentieel op kennisvermeerdering

Het uitgevoerde vooronderzoek (met ingreep in de bodem) heeft zijn doelstelling, namelijk het vaststellen van de aanwezigheid van een archeologische vindplaats, bereikt. Er werd inderdaad een archeologische vindplaats aangetroffen, maar deze stamt uit de nieuwe tijd en was reeds gekend uit historische kaarten. Het potentieel op kennisvermeerdering door verder onderzoek is dan ook zeer gering. Bijgevolg wordt er dan ook geen verder onderzoek geadviseerd door BAAC Vlaanderen.

1.4.2 Afweging noodzaak verder vooronderzoek

Volgens de Code van Goede Praktijk paragraaf 5.2²⁹ dient na elke fase van het vooronderzoek te worden afgewogen of verder archeologisch vooronderzoek noodzakelijk is. Bij deze afroep kan men beroep doen op een beslissingsboom. Voor de voorliggende nota komt men tot de volgende conclusie:

- Voldoende informatie met betrekking tot aanwezigheid site: JA
- Site aanwezig: JA
- Voldoende info over kennispotentieel: JA
- Potentieel op kennisvermeerdering aanwezig: NEEN

²⁹ AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2021

2 Samenvatting

Naar aanleiding van de realisatie van een nieuwbouwproject in het centrum van Hoegaarden, aan de Tiensestraat, en die hiermee gepaard gaande bodemverstoringen werd een archeologienota opgemaakt door het Vlaams Erfgoed Centrum. Deze archeologienota bestond enkel uit een bureaustudie. Op basis van de resultaten van deze bureaustudie kon de aanwezigheid van een archeologische site aan de Tiensestraat niet definitief worden uitgesloten. In tegendeel: uit historisch kaartmateriaal bleek dat er reeds sinds de 18^e eeuw een hoeve, later afspanning '*In den Enghel*' en enkele woonhuizen binnen het plangebied stonden, waarvan enkele delen nog bewaard waren in opstand bij de start van het archeologische onderzoekstraject. Om die reden werd verder vooronderzoek geadviseerd.

Het plangebied aan de Tiensestraat bevindt zich op een helling van een leemplateau. Net ten zuiden van het plangebied loopt de Schoorbroekbeek. Hoewel het niet als dusdanig stond gekarteerd op de voorhanden zijnde bodemkaarten en geologische kaarten kon de aanwezigheid van colluvium binnen het plangebied worden verwacht.

De eerste stap bestond uit een landschappelijk booronderzoek, om de bodemgaafheid binnen het plangebied na te gaan. Daaruit bleek dat er over het hele terrein een dikke puinlaag aanwezig was en dat de bodem er sterk was verstoord.

Het proefsleuvenonderzoek werd uitgevoerd op 26 mei 2021 door BAAC Vlaanderen bvba. Tijdens het proefsleuvenonderzoek werd door de gegraven profielen bevestigd dat de ondergrond binnen het plangebied zwaar was verstoord. Vermoedelijk werd het terrein genivelleerd kort voor de bouw van de afspanning. In het oostelijke deel van de sleuven kwam dit ophogingspakket algemeen voor, op enkele plekken dekte het een colluviumpakket af. Onder de ophoging en het colluvium zou zich een tweede archeologisch vlak kunnen bevinden. Dit vlak kon niet worden gewaardeerd, maar waar het werd vastgesteld in de profielen bevond het zich dieper dan de geplande toekomstige verstoringen. Bovendien bleek het quaternaire substraat in het noorden van het plangebied volledig te zijn weggespoeld en werd de bodem dus sterk afgetopt. Deze aftopping zet zich waarschijnlijk door over het hele plangebied, wat zou kunnen verklaren waarom er geen oudere sporen werden geattesteerd, daar waar de moederbodem wel kon worden bereikt.

Er werden tweeëndertig sporen geregistreerd, verspreid over zes werkputten. Deze bestonden hoofdzakelijk uit muurwerk en puinkuilen. Geen van de sporen zou ouder zijn dan de gekende bebouwing binnen het plangebied.

Gezien de datering van de aangetroffen sporen, de grote mate van verstoring van de natuurlijke ondergrond door toedoen van antropogene ingrepen en natuurlijk aftopping, kan worden gesteld dat het potentieel op kenniswinst door verder onderzoek binnen het plangebied laag tot zeer laag is. Er wordt dan ook geen verder onderzoek geadviseerd door BAAC Vlaanderen

3 Lijsten

3.1 Figurenlijst

Figuur 1: Inplantingsplan voorgeschreven landschappelijke boringen	10
Figuur 2: Foto's van het terrein tijdens het onderzoek.....	11
Figuur 3: Foto's van het terrein tijdens het onderzoek.....	12
Figuur 4: Foto's van boringen 1 (boven) en 2 (onder)	16
Figuur 5: Foto's van boringen 3 (boven) en 4 (onder)	17
Figuur 6: Foto's van boringen 5 (boven) en 6 (onder)	18
Figuur 7: Foto van boring 7	19
Figuur 8: Inplanting voorgeschreven proefsleuven op orthofoto	26
Figuur 9: Foto van het terrein tijdens het onderzoek	27
Figuur 10: Foto methodiek.....	28
Figuur 11: Verloop hoogtepfiel (Plan 6) van noord naar zuid	31
Figuur 12: Profiel 2.1	33
Figuur 13: Profiel 4.1	34
Figuur 14: Profiel 4.2	35
Figuur 15: Profiel 6.1	36
Figuur 16: Foto van sporen S2009 en S2010.....	41
Figuur 17: Foto van spoor S1013	42
Figuur 18: Foto van spoor S5021	42
Figuur 19: Foto van spoor S2003	43
Figuur 20: Foto van vloer S2002.....	43

3.2 Plannenlijst

Plan 1: Plangebied op topografische kaart (digitaal; 1:10.000; 14.06.2021)	2
Plan 2: Plangebied op kadasterkaart (GRB) (digitaal; 1:250; 14.06.2021)	3
Plan 3: Inplanting toekomstige ingrepen (digitaal; 1:1; 15.06.2021)	6
Plan 4: Synthesepan: Aardkundige variaties van de landschappelijke boringen geprojecteerd op het DHM (digitaal; 1:600 25.05.2021)	21
Plan 5: Aangelegde proefsleuven en kijkvensters, met aanduiding reden tot afwijkingen (digitaal; 1:1; 14.06.2021)	29
Plan 6: Overzichtskaart van de profielregistraties (digitaal; 1:1; 14.06.2021)	30
Plan 7: Algemeen sporenplan van het onderzoek (digitaal; 1:1; 16.06.2021)	38
Plan 8: Weergave van de vlakhoogtes (digitaal; 1:1; 14.06.2021)	39
Plan 9: Projectie sporen op de Popp-kaart (digitaal; 1:1; 14.06.2021)	44
Plan 10: Synthesepan (digitaal; 1:1; 14.06.2021).....	52

3.3 Tabellenlijst

Tabel 1: Dieptes geplande versterking	5
Tabel 2: Overzicht van de keuze onderzoeksmethode	23
Tabel 3: Beschrijving profiel 2.1	33
Tabel 4: Beschrijving profiel 4.1	34
Tabel 5: Beschrijving profiel 4.2	35
Tabel 6: Beschrijving profiel 6.1	36
Tabel 7: Vondsten	45
Tabel 8: Geraadpleegde interne BAAC-specialisten.....	45
Tabel 9: Assessmenttabel postmiddeleeuws aardewerk en bouwkeramiek	46
Tabel 10: Assessmenttabel dierlijk botmateriaal.....	49
Tabel 11: Oplijsting en motivatie voor bewaring of deselectie van de vondsten	50

4 Bibliografie

AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED, 2021. *Code van goede praktijk voor de uitvoering van en rapportering over archeologisch vooronderzoek en archeologische opgravingen en het gebruik van metaaldetectoren (versie 4.0)*, Brussel. Available at: https://www.onroerendergoed.be/sites/default/files/2019-03/CGP_V4_geen_TC_20190322.pdf.

AGIV, 2021a. Agentschap voor Geografische Informatie Vlaanderen: Bodemerosiekaart. Available at: <https://www.geopunt.be/>.

AGIV, 2021b. Agentschap voor Geografische Informatie Vlaanderen: Digitaal Hoogte Model. Available at: <https://www.geopunt.be/>.

AGIV, 2021c. Agentschap voor Geografische Informatie Vlaanderen: Grootschalig Referentiebestand (GRB). Available at: <https://www.geopunt.be/>.

AGIV, 2021d. Agentschap voor Geografische Informatie Vlaanderen: Topografische Kaart NGI 1:10000 raster, klassieke reeks. Available at: <http://www.geopunt.be>.

VAN BOSCH, E. & DE ROECK, W., 2021. *Archeologienota Tiensestraat 82, Hoegaarden*, Geel.

DOV VLAANDEREN, 2003. Quartair profieltypekaart, kaartblad 31-39, Brussel-Nijvel.

GEOPUNT, 2021. GEOPUNT VLAANDEREN: Popp-kaart Vlaanderen (1842-1879). Available at: <http://www.geopunt.be>.

SMEETS, M., STEENHOUDT, M. & BAKX, R., 2012. *Het archeologisch vooronderzoek aan Klein Overlaar te Hoegaarden*, Kessel-Lo.

5 Bijlagen

Bijlage 1: Boorlijsten LBO

Bijlage 2: Visualisatie boorprofielen LBO

Bijlage 3: Fotolijst

Bijlage 4: Sporenlijst PS

Bijlage 5: Vondstenlijst PS

Bijlage 6: Beschrijving referentieprofielen

Bijlage 7: ASK